

2018
5a època
Núm. 5

ARXIV
del Centre Excursionista de Terrassa

des de l'any 1911

TRESC DEL DHAULAGIRI, DAMPHUS PEAK (6.012 m), LLAC TILICHO I ANNAPURNES

Per Jordi Sebastià i Galí

LA VACARISSANA, LA SEGONA BOIRA MÉS ABUNDANT A CATALUNYA

Per Daniel Ramírez i Cadevall

NOTES SOBRE DIFERENTS ESPÈCIES VEGETALS A SANT LLORENÇ DEL MUNT I SERRA DE L'OBAC

Per Antoni Comellas i Garcia

LA COVA DELS MATINERS, UN CAU D'EMBOSCATS ENTRE VILADECALLS I VACARISSES

Per David Hernández Hernández

PARASITISME VEGETAL EN LA FLORA SILVESTRE DEL PARC NATURAL DE SANT LLORENÇ DEL MUNT I L'OBAC

Per Joaquim Pérez Raventós

2018
5a època
Núm. 5

ARXIV

des de l'any 1911

del Centre Excursionista de Terrassa

Publicació periòdica del
**CENTRE EXCURSIONISTA
DE TERRASSA**

Medalla d'Or de la Ciutat
i Creu de Sant Jordi

Sant Llorenç, 10
08221 Terrassa
(Vallès Occidental)
Telèfon 93 788 30 30
Fax 93 788 69 06
centre@ce-terrassa.cat
www.ce-terrassa.cat

Entitat adherida a:
Federació d'Entitats
Excursionistes
de Catalunya

Federació Catalana
d'Espeleologia

Federació Catalana
d'Esports d'Hivern

Institució Catalana
d'Història Natural

Societat Catalana
de Micologia

Redacció:

Martí Puig i Cabeza,
Eduard Vives i Noguera,
Salvador Vives i Jorba

Els autors dels articles són
els únics responsables de les
opinions i comentaris

Imprimeix: JM Gràfic, Terrassa
Dipòsit legal: B-5793-1963
Edició juny 2019

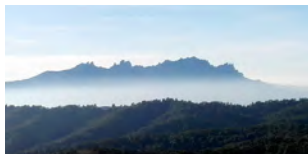
322

**Tresc del Dhaulagiri, Damphus peak
(6.012 m), Ilac Tilicho i Annapurnes**
Per Jordi SEBASTIÀ i GALÍ

341

Travessades Familiars
Per la VOCALIA DE TRAVESSADES FAMILIARS

344

**La Vacarissana, la segona boira
més abundant a Catalunya**
Per Daniel RAMÍREZ i CADEVALL

353

**Notes sobre diferents espècies
vegetals a Sant Llorenç del Munt
i Serra de l'Obac**
Per Antoni COMELLAS i GARCIA

357

**La cova dels Matiners, un cau
d'emboscats entre Viladecavalls
i Vacarisses**
Per David HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ

363

Passejades pel Parc
Per Enric PRAT i BALAGUER i Josep TRULLÀS CRUZ

367

**Parasitisme vegetal en la flora
silvestre del Parc Natural de Sant
Llorenç del Munt i l'Obac**
Per Joaquim PÉREZ RAVENTÓS

EDITORIAL:

- El CET són les persones 321

CRÒNICA:

- Assemblea 382
- Necrològica: Joan Altisen i Palau 387
- Miscel·lània 390

EL CET SÓN LES PERSONES

Catalunya és un país molt actiu en l'associacionisme. Des d'antic l'agrupació de persones amb objectius i projectes comuns, ha propiciat que entitats de tota mena emprenguin activitats socials i ciutadanes, que a Terrassa han prosperat amb molta empena.

Els catalans i catalanes sabem prou bé que ningú ens donarà res i que sinó t'espaviles no tens allò que vols. Afortunadament a la nostra ciutat podem gaudir d'un reguitzell d'entitats i associacions diverses que, des de sempre, han promogut i promouen la iniciativa privada terrassenca.

El CET ha estat des de fa més de cent anys, un clar exemple d'entitat acollidora d'iniciatives i activitats adreçades al nostre territori, a la protecció de la natura, a la muntanya, a la cultura, i més enllà quan s'escau. Persones amb tota mena de sensibilitats i realitats socials, culturals i esportives, han bregat durant més d'un segle per trobar objectius comuns i participatius que apropin els nostres associats al territori.

Òbviament aquest projecte l'han dut a terme els associats i associades, i amics i amigues de la nostra entitat que, en cada moment i en cada època, s'han sabut envoltar de l'equip de persones adient i reunir els recursos adequats per tirar endavant el Centre. A les primeres dècades, en els anys difícils, en les crisis, amb les noves tecnologies, i en els temps futurs que ens esperen.

La ciutat ha volgut comptar i ha recolzat sempre al CET, que amb la seva transversalitat ha sabut donar acollida a una gran diversitat d'iniciatives de fer equip i de fer país.

Les juntes directives i equips de gestió s'han anat succeint. Cadascuna amb la seva pròpia personalitat i peculiaritats, respectant la feina feta, la diversitat d'opinions i les ganes de col·laborar de tots els membres del centre que s'hi presten, i de totes aquelles persones que, amb bona voluntat, s'han anat incorporant a les diferents tasques que faciliten que funcioni bé aquesta complexa maquinària que és el CET.

Per suposat les persones associades han sigut les que han format les juntes, els grups, les seccions i vocalies, els equips, les Diades, les publicacions, que han vist afavorida la seva tasca gràcies a la germanor que el CET els hi ha sabut donar.

Homenatge doncs a tots aquests milers de persones que han fet possible que el CET arribi als 110 anys d'existència. Valorem positivament tots els èxits aconseguits, fins i tot aquells que transcorren d'una manera discreta, gairebé anònima, però eficaç per a la bona marxa de l'entitat.

El Centre és un ideal, un projecte en comú, és una entitat de prestigi a Terrassa i una de les més antigues de l'excursionisme català, però sobretot el CET són les persones que el formen i que durant tants anys l'han conformat amb vocació de servei a la ciutat i al país.

Homenatge als nostres associats i associades.

El cim del Dhaulagiri I (8.167 m) des del French pass (5.360 m).

TRESC DEL DHAULAGIRI, DAMPHUS PEAK (6.012 M), LLAC TILICHO I ANNAPURNES

De l'11 d'octubre al 12 de novembre de 2018

Per Jordi Sebastià i Galí

Aquest cop te la jugues, vaig pensar quan vaig descobrir que la primera part d'aquest tresc, la del Dhaulagiri, era considerada de màxima dificultat per diverses agències nepaleses. Nivell 4, vaig sentir després. Tot un repte per a una colla d'entre 51 i 75 anys, que s'ha vist confirmat, però que hem pogut superar. L'espectacle de serenor de les muntanyes amb la primera llum, l'aire prim i net, les magnífiques glaceres de gels límpids que penjaven arreu, el tro sostingut i greu de les allaus, la llum del capvespre tenyint de roig els cims nevats, els cels atapeïts d'estrelles mai vistes, el clar de lluna a la matinada, el fred intens però desitjat i sobre tot la il·lusió reflectida a les nostres cares, han compensat tots els esforços que hem hagut de fer.

Ha estat una experiència única compartida amb companys excepcionals: hem rigut, hem cantat, hem ballat, ens hem ajudat, ens hem emocionat i fins i tot hem plorat en els moments de màxima intensitat, pel cansament, d'alegria, d'angoixa, d'emoció...

El Nepal impacta i Katmandú n'és la porta d'entrada. El trànsit caòtic, la pols, la contaminació, el soroll de les botzines, carrers sense voreres clares atapeïts de gent i mercaderies de tot tipus, no és el que esperes de l'idíl·lic país de les neus i les muntanyes, al menys el primer cop que hi vas. Arribar a l'hotel del barri de Thamel sempre és com entrar a un oasi de pau per als sentits saturats d'emocions. Però sense acabar de recuperar-te de l'impacte inicial, ni treva, ja tornes a ser als carrers curulls d'exotisme i turistes com tu. Els dies lliures a la vall de Katmandú els hem aprofitat al màxim gaudint dels temples,

l'arquitectura, les compres, el menjar, les olors, la religiositat i sobretot del contacte amb la gent del carrer.

El tresc s'ha desenvolupat inicialment a la zona dels Dhaulagiri seguint la profunda vall del riu **Myaddi Khola** que separa el **Dhaulagiri I** (8.167 m), que queda a l'est de la vall, dels altres Dhaulagiris que queden a l'oest. L'hem remuntada tota fins arribar a la glacera de **Chhongardan** que al desglaçar dóna origen al riu. Sobre d'aquesta glacera hem estat al **camp base del Dhaulagiri I**. Hem seguit remuntant la vall fins al **French Pass** (5.360 m) que ens ha permès entrar al **Hidden Valley** (5.100 m), literalment la vall amagada ja que diuen fa pocs anys que es va descobrir. D'aquí hem atacat i assolit el **Dhampus peak** (6.012 m) i hem baixat fins a **Jomson** (2.710 m) a la vall del riu Kali Gaddaki. Des de Jomson hem pujat altre cop fins el **Mesokanto La** (5.350 m) que ens ha permès arribar al mític i espectacular llac **Tilicho** (4.919 m), el més alt del món. Passar a la part oriental del llac no és tasca fàcil pel que hem hagut de tornar-nos a enfilir fins **l'Eastern pass** (5.340 m) i tornar a davallar al llac. D'aquí hem baixat fins a **Manang** (3.550 m) des d'on hem seguit el tresc dels Annapurnes, en sentit invers a l'habitual, fins a **Jagat** (1.300 m) però ja allotjant-nos i menjant en *lodge*.

El dia a dia començava amb el despertar amable dels portadors que ens servien un te calent i dolç a la tenda per després portar-nos unes palanganes d'aigua calenta per rentar-nos. Tot seguit l'esmorzar abundant i variat a la tenda menjador amb els *petates* a punt perquè els portadors se'ls poguessin endur, i després d'una estona de preparació començava la caminada amb ritme normalment viu. Per dinar, o de calent quan l'equip de cuina podia preparar-ho in situ, o bé de pícnic quan era impossible. En arribar, una taronjada o llimonada calentes, i per berenar, te amb galetes i també el pernil i fuet que portàvem de casa. El sopar, una festa per la varietat i la qualitat de la cuina feta amb les pitjors condicions imaginables. Aquesta gent són excepcionals! Sense ells res hagués estat possible.

A la part que hem fet de *lodge* la qualitat del menjar ha estat més variable i fins i tot algun dia per esmorzar ens ha salvat el que dúiem. Alguns dels plats nepalesos que hem tastat són els següents: *Dhal Bhat Tharkari* (sopa de lleties amb arròs blanc i verdura), *Alu* (patates amb totes les seves varietats, bullides, fregides, rosses, estofades...), *Masu* (carn de pollastre o iac al curri o d'altre forma), sopes calentes (de pollastre, d'alls, de verdures...), *Kursani* (salses picants), *Momos* (al vapor o fregits, de verdures, de carn de gingebre...), *xapati*, *pancake*, pa tibetà... Als esmorzars i als pícnic els ous i el formatge han estat omnipresents. Pel tema de l'aigua no hem tingut problemes ja que cada vespre i matí ens subministraven aigua bullida i te en abundància, i quan no ha estat possible, l'hem filtrada o l'hem potabilitzat amb llum ultraviolada.

A mesura que guanyàvem alçada, i per tant baixaven la pressió atmosfèrica i la quantitat d'oxigen disponible, el ritme de caminar s'ha anat alentint de forma proporcionada i parcialment compensada per l'aclimatació i el major nombre de glòbuls rojos generats. El mal d'alçada però ens ha afectat i hem hagut de fer ús dels serveis d'emergència i el rescat en helicòpter com s'explica més endavant. Pel que fa a la medicació anàvem força carregats i hem gastat Paracetamol, Edemox, suero oral, Almax, Fortasec, probiòtics, cremes antiinflamatories, tiretes, antibiòtics... Alguns de nosaltres, malaltissament, ens hem afeccionat a la mesura de la saturació d'oxigen en sang i el ritme cardíac per tal d'anar comprovant l'adaptació a l'alçada.

El temps, fabulós, tret d'algun dia cap el tard que se'ns tapava una mica o queia

algun plugim o nevada lleu, la resta del temps hem gaudit de cels clars i dies assolellats que ens han permès gaudir al màxim de l'espectacle de les muntanyes. És la millor època de l'any per organitzar un tresc.

Les vistes de les muntanyes nevades i les geleres han estat impressionants, els Dhaulagiris i els Annapurnes, han estat els més retratats. Alguns hem fet milers de fotos. Per carregar la càmera o el mòbil portàvem plaques solars que les penjàvem de la motxilla mentre feia sol, o a la tenda en arribar; no hem tingut grans problemes en aquest aspecte ja que les bateries externes, quan no s'han descarregat pel fred, han estat de molta utilitat.

L'Annapurna Sud (7.219 m) es deixa veure des del coll del Damphus (5.244 m).

Pels camins es veu i es viu la vida dels nepalesos, tot s'esdevé al mig del carrer, és com una finestra oberta a la intimitat de les llars i a la convivència de les gents. Veiem llaurar, desgranar, ventar, cosir, rentar, cuinar, resar, moldre, banyar-se... A les zones habitades que hem passat ja comença a haver-hi força pistes per les que poden arribar els jeeps i les mercaderies. Encara es veuen portadors, però, majoritàriament, transporten els embalums dels turistes com nosaltres o les coses de casa. Els burrets, les mules i els iacs encara s'utilitzen però molt menys del que havíem vist en altres zones del Nepal. També ens ha sorprès l'alt nivell d'electrificació. Un altre canvi positiu és l'increment important dels hàbits de neteja de la població respecte al que coneixíem. Els nostres portadors i cuiners (molt joves la majoria) es rentaven contínuament les dents i les mans i cuidaven molt el seu aspecte personal i ho vèiem fer també a la gent del carrer.

L'aspecte religiós és molt important al Nepal, i el més destacable de tot és la perfecta convivència de les dues religions majoritàries, l'hinduisme i el budisme. A la primera part del nostre tresc predominava l'hinduisme pel que hem vist poca iconografia

Banderes d'oració i barret de roca sobre un penitent, al camp base del Dhaulagiri.

i representació religiosa, a partir, però, de la vall del Kali Gaddaki ja predomina el budisme amb tota la seva exuberància representativa. Per tot arreu hi ha temples d'un signe o d'un altre amb mostres evidents de devoció per part dels vianants. Els carrers i camins són plens de banderoles d'oració (dites cavalls del vent); capelletes; stupes o chortens (una representació del Buda i un monument en commemoració de la seva mort que pot contenir relíquies); manís (plaques de pedra sagrades amb lletanies i oracions budistes); molinets d'oració (que cal fer girar a mà o ho fan automàticament aprofitant la força de l'aigua), kani (portes cerimonials)... Els temples són sempre acollidors i el turista se sent ben rebut i en ocasions, com vam poder comprovar personalment, obsequiat amb beguda. No hem coincidit, però, amb cap celebració religiosa dins un temple.

Participants

12 en total: Àlex Abella i Abella, Jordi Agulló i Colomer, Teresa Baró i Solani, Josep Bordas i Nogués, Jaume Buxadós i Estany, Eva Cervelló i Valverde, Núria Gómez i Enrich, Enric Montserrat i Farrés, Josep Muñoz i Ruiz (Pepito), Jordi Sebastià i Galí, Anna Tejedor i Morell i Cati Vilalta i Sellarès.

Xerpes, portadors i cuiners

En total 22 persones i 5 animals: 2 xerpes Shyam (guia) i ajudant; 15 portadors; 1 cuiner; 3 ajudants de cuina i 5 mules amb 1 conductor de mules pels 15 dies que vam dormir en tendes. A tots ells els admirem per la duresa de la seva feina i la seva professionalitat.

Dates

Del 15 d'octubre al 7 de novembre de 2018 (24 dies caminant).

Objectius

Recórrer el tresc del Dhaulagiri, pujar al Dhampus peak (6.012 m), pujar al llac Tilicho (4.919 m, el més alt del món) i fer parcialment i en sentit invers el tresc dels Annapurnes.

Punt de partida caminant

Dharapani (1.551 m) poble prop de Darbang accessible amb jeep des de Beni i Pokara.

Punts clau de la ruta Cims assolits: Dhampus peak o Thapa peak (6.012 m).
Colls superats: French Pass (5.360 m), Thapa La o Dhampus Pass (5.244 m), Mesokanto La (5.350 m), Tilicho Eastern Pass (5.340 m).

Cims més importants vistos al llarg de la ruta Dhaulagiri I (8.167 m); Dhaulagiri II (7.751 m); Dhaulagiri III (7.715 m); Dhaulagiri IV (7.661 m); Dhaulagiri V (7.618 m), Mukut Himal (6.631 m); Sita Chuchura (6.611 m); Nilgiri 7.061 m), Tilicho (7.134 m); Tsauroabong (6.395 m); Khangsar Kang (7.485 m); Ganggapurna (7.454 m); Annapurna Sud (7.219 m); Annapurna I (8.091 m); Annapurna II (7.937 m); Annapurna III (7.555 m); Annapurna IV (7.525 m); Lamjung himal (6.983); Chulu (6.584 m); Pisang (6.091 m); Manaslu (8.163 m) i molts altres...

Total de quilòmetres caminats 257,1 km
Desnivell acumulat de pujada 13.770 m
Desnivell acumulat de baixada 14.021 m

Resum de desnivells i distàncies caminades des de Dharapani a Jagat							
Data	Lloc sortida	Nivell sortida	Nivell arribada	Pujada	Baixada	km	Llocs i dades d'interès
15/10/18	Dharapani (Darbang)	1551	1889	583	245	13,6	
16/10/18	Mudi (Muri)	1889	1887	668	670	11,3	
17/10/18	Bagar (Boghara)	1887	2497	855	245	9,5	
18/10/18	Dobhan Karka	2497	3160	1035	372	6	
19/10/18	Sallaghari	3160	3600	545	105	4	
19/10/18	Italian base camp	3600	3600	215	215	2,5	Vista glacera 3800 m
20/10/18	Italian base camp	3600	3600	220	220	2	View point 3850 m
21/10/18	Italian base camp	3600	4150	993	443	6,7	Gelera Chhangardan
22/10/18	Japanese base camp	4150	4710	694	134	5,1	Gelera Chhangardan
23/10/18	Dhaulagiri base camp	4710	4710	190	190	2	
24/10/18	Dhaulagiri base camp	4710	5100	835	445	8,6	French Pass (5360 m)
25/10/18	Hidden Valley	5100	5100	40	40	1,8	
26/10/18	Hidden Valley- Dhampus	5100	3810	1100	2390	19	Dhampus peak (6012 m)
26/10/18	Hidden Valley- Thapa pass	5100	3810	340	1630	13,5	Thapa pass (5244 m)
27/10/18	Alu Bari	3810	2710	241	1341	10,2	Arribada a Jomson
28/10/18	Jomsom	2710	2710	333	333	9,1	Excursió jeep Muktinak
29/10/18	Jomsom	2710	4174	1489	25	17,3	
30/10/18	Shelter houses de Thini	4174	4949	1217	442	9,5	Mesokanto La (5350 m)
31/10/18	Tilicho lake	4949	4200	451	1200	17,5	Tilicho Eastern pass (5340 m)
1/11/18	Tilicho base camp	4200	3550	490	1140	15,5	
2/11/18	Manang	3550	3550	109	109	4,8	Visita llac Ganggapurna
3/11/18	Manang	3550	3660	359	249	13,2	
4/11/18	Ngawal	3660	3200	228	688	12,8	
4/11/18	Lower Pisang	3200	3200	150	150	2	Visita upper Pisang
5/11/18	Lower Pisang	3200	2670	176	706	18	
6/11/18	Chame	2670	1950	249	969	18,4	
7/11/18	Dharapani (Manang)	1950	1300	305	955	16,7	Arribada a Jagat
Total fins a Hidden Valley (Anna)				6833	3284	71,3	
Total sense Dhampus i final a Jomson (Cati, Enric i Àlex)				7454	6295	96,8	
Total amb Dhampus i final a Jomson (Eva)				8214	7055	102,3	
Total fins a Hidden Valley i represa a Jomson (Jaume)				12056	9917	217	
Total sense Dhampus i final a Jagat (Jordi's, Josep i Núria)				13010	13261	251,6	
Total amb Dhampus i final a Jagat (Pepito i Teresa)				13770	14021	257,1	
Alguns dels valors de pujada i baixada són estimats		H d'inici i final	Coll	Cim			

El dia a dia

11-10-2018. A les 17:00 ens trobem a l'estació del Nord per agafar el bus que ens durà a l'aeroport. La preocupació més gran és que els *petates* no superin els 15 kg reglamentaris que poden carretejar els portadors o bastaixos nepalesos. A les 22:40 ens envolem amb Emirates amb destinació **Dubai**. Abans però, hem fet les fotos reglamentàries amb la samarreta oficial de "l'expedició" dissenyada especialment per l'Anna Clariana.

Els 12 membres de l'equip amb el Shyam (guia xerpa) i samarreta oficial a Pokhara just abans d'iniciar l'aventura.

12-10-2018. A les 12:20, amb Fly Dubai, agafem el vol que ens durà a **Katmandú** on arribem puntualment al vespre, les 18:20 hora local. És la festa hinduista del *Bada Dashain* pel que trobem poc trànsit. Ens allotgem a l'hotel Mulberry (morera en anglès) i anem a sopar a una pizzeria coneguda. No falten les famoses cerveses nepaleses Everest, Tuborg i Nepal Ice que alguns de la colla consumiran durant tot el viatge.

13-10-2018. Visita, canvi de diners i compres al barri de **Thamel**. Visitem també **Durbar Square**, el centre històric i monumental de Katmandú, i a la tarda **Boudhanat**, l'estupa més gran del món i temple budista patrimoni de la UNESCO, on un monjo budista, previ pagament, fa el ritual de benedicció a alguns membres de la colla. L'Eva, eufòrica, amb la Tika (punt vermell al front), la cerimònia budista, encenent unes llànties i havent tocat una vaca sagrada, augura els millors resultats per a tots. A la nit l'empresa Thamserku Trekking, agent local de Tarannà, ens convida a un sopar esplèndid al restaurant Le Sherpa, un dels millors de Katmandú. Comencem bé!

14-10-2018. Vol amb Yeti Airlines, i amb bones vistes, fins a **Pokhara**. Allà coneixem qui serà el nostre guia, en Shyam, al qui regalem una de les samarretes i amb qui ens fem la foto oficial de grup. Després, carregats fins al capdamunt en dos vehicles tot terreny (un Mahindra Batas i un Tata Sumo Gold), iniciem la llarga ruta per carretera fins a **Dharapani** (1.551 m). Ens passem la resta del dia de sacsejada en sacsejada per les impossibles pistes nepaleses, amb esllavissades, pedres, cabres i forats arreu. Hem parat per dinar el popular *dhal bhat* a mig camí, a Bení. A Dharapani (que vol dir aigua d'aixeta en nepalès), trobem les tendes muntades i la cuina en marxa. Abans de sopar hem fet un passeig per fer gana i hem tingut la sorpresa d'esdevenir públic d'honor en un partit de futbol local. Després d'un sopar exquisit (aquesta serà la tònica de tota la part del tresc que anem en tendes i cuiner), amb pastís inclòs, en Shyam ens ha fet el primer dels *briefings* diaris per explicar la ruta de l'endemà. A partir d'ara les intervencions del guia seran amenitzades per les incisives i divertides preguntes de l'Àlex en anglès no estàndard i nepalès *trequinero* tipus: *more much plus, sun sun, ukalo uralo, terso terso,...*

15-10-2018. Després de la primera nit, de les 15 de tenda que ens esperen, iniciem la caminada en un dia assolellat i clar. La ruta transcorre entre camps d'arròs i panís i cases plenes de vida. A la zona predomina l'hinduisme pel que no trobem ni stupes ni banderoles d'oració, tot i que pel camí trobem petits llocs de culte com a pessebres amb flors i ofrenes. Ens creuem amb mules, cabres i vaques que no es fixen amb nosaltres. Com que tenim un encàrrec de l'entomòleg, especialitzat en coleòpters, Eduard Vives, anem a la cacera de qualsevol escarabat que es creui davant nostre. Les vistes de les muntanyes nevades ja ens impressiona. Passem els nuclis habitats de **Takam** i **Sibang** abans de travessar el pont sobre el riu **Dar** o **Gatti Khola**, deixem **Phaliyagaon** a

L'Eva envoltada de nens al campament de Muri.

l'esquerra i parem a dinar de calent amb el que ens han preparat els cuiners. A la tarda hem de passar una esllavissada força perillosa que fa que algun portador fins i tot es descalci i es descarregui per passar. La caiguda en cas de relliscada podria ser d'uns centenars de metres. En baixar les pedres pendent avall generen un núvol de pols que dificulta molt la visibilitat. Amb l'ajut del Shyam salvem la situació compromesa. En arribar a **Muri** (1.889) trobem les tendes muntades, i a punt, al costat de les cases. Som l'atracció principal d'una colla de nens i nenes que no dubten en jugar amb nosaltres i saltar la corda. Més tard, ja fosc, deixem que l'Eva ens guanyi a les cartes en un joc que només ella domina; algun portador també s'atreveix. Hem dedicat 7h i 25' incloent parades i dinar.

16-10-2018. Dia de molta calor i ruta bonica, oberta el 2010, amb camins arreglats i amb trams molt ben empedrats. Hem passat per camps de mill i hem vist moltes panotxes assecant-se al sol penjades dels balcons de les cases o d'assecadors especials. Hem passat el pont sobre el **Dhila Khola** (*khola* vol dir riu en nepalès) i hem parat a fer un refresc a la cruïlla de **Ghimlati** on hem trobat un senyor filant. Hem passat per **Naura** (que vol dir cérvol en nepalès) i hem parat a dinar de calent a **Jugepani**, on molts hem aprofitat per rentar-nos de dalt a baix a una font, i fer bogada. El camí de la tarda, costerut, serpenteja per unes parets impressionants amb caigudes de vertigen, de varis centenars de metres sobre el riu. Finalment hem arribat al **lower Baghar** (1.887 m) on hem muntat el campament prop del riu **Myaddi Khola** la vall del qual seguirem les properes jornades. A la nit, com de costum i abans d'anar a dormir, tertúlia a la tenda menjador i després "reunió" en algunes tendes per deixar la tenda gran lliure pels portadors. Hem dedicat 9h i 30' incloent parades i dinar.

17-10-2018. En haver esmorzat i de forma individual hem fet una donació per a l'escola de **Baghar**. Avui hem fet camí per la jungla amb vegetació exuberant de roures, nerets (*Rhododendron*), falgueres, bolets i arbres enormes, sobretot en arribar a **Dhoban Karka** (2.947 m). L'Enric i altres els hem intentat abraçar amb espiritualitat o per pura mètrica. Per les altes parets del camí hem vist també bastants eixams d'abelles amb restes de les cordes que es fabriquen els mateixos recollectors per penjar-se des de dalt. També hem vist cascades altíssimes. Hem passat per **Lipsiba** i hem dinat de calent aprofitant, com ahir, per fer una mica de bogada i neteja general. Hem vist les primeres sangoneres que ja han fet la seva feina, i, al Jordi, li han xuclat una mica de sang, res important però. Avui a la nit hem començat amb els controls d'oxigen en sang i mesura de la pressió. De moment tots dins la normalitat. Hem dedicat 7h i 10' incloent parades i dinar. La nit a les tendes tranquil·la, sense sangoneres.

18-10-2018. Com ahir hem fet camí per la jungla i hem travessat el **Myaddi Khola** per un pont penjat. Hem travessat zones amb molt de bambú. Tot i estar en una vall molt profunda hem pogut gaudir de magnífiques vistes dels cims nevats que sobresurten al cap de munt. Hem passat un parell d'esllavissaments importants i hem dinat de calent a **Talitre**. Hem tingut un petit ensurt quan en travessar un riu el Josep a caigut de cara i ha picat contra una pedra. Se li ha inflat temporalment una mica el pòmul però definitivament no ha estat res. Tot i la pluja de la tarda nit, amb l'ajut dels portadors que han cercat i tallat la llenya, l'Enric, amb paciència, ha aconseguit encendre un foc prou important després del fracàs dels autòctons, que fins i tot ho han intentat

amb querosè. Un dels portadors, més animat del compte, ens ha ensenyat uns quants xiulets diferents que s'utilitzen per comunicar-se per les muntanyes. Al campament de **Sallaghari** (3.160 m) hem coincidit amb dues noies noruegues que passen l'estona fent ganxet, les anirem trobant els propers dies, han acabat el tresc a Jomson. Hem sopat dins una caseta de fusta i, com altres nits, el Pepito, ha amenitzat la vetllada amb els seus acudits aconseguint que tots cantéssim unes havaneres. Hem dedicat 6h i 20' incloent parades i dinar.

19-10-2018. Entre bambús hem entrellucat el llac mig sec de **Chaurawan** (3.355 m) i hem passat pel **Chaur Bag Khola** camp. Avui les vistes ja han començat a ser espectaculars, hem vist el Tsaarabon peak (6.395 m), la cara oest del Dhaulagiri I (8.167 m), el cim nord del Dhaulagiri II (7.751 m), el Dhaulagiri V (7.618 m), el Mukut Himal (6.631 m)... La caminada ha estat curta, de 2h 30' i això ens ha permès fer bogada i rentar-nos mentre esperàvem el dinar en arribar al **camp base Italià** (3.600 m). Uns seracs enormes pengen de les parets i cims més propers. La muntanya ens ha regalat un espectacle d'allaus, que sonaven com trons, i que ha durat dia i nit. La duresa de la ruta, però, ja es comença a notar, hem trobat una parella d'alemanys que ja han perdut portadors degut al mal d'alçada, l'AMS (Acute Mountain Sickness), també un grup de joves francesos de Grenoble que anaven sols i que dies després abandonaven per manca de bon material i principis d'AMS, també un Polonès molt fort amb dos

Nevadeta de tarda al camp base del Dhaulagiri a 4.710 m.

nepalesos (aquests sembla que han acabat el tresc). A la tarda hem anat d'excursió per observar la magnífica glacera que tenim sobre el camp i que d'aquí a dos dies haurem de travessar. Pel camí hem trobat molts recordatoris d'alpinistes morts intentant escalar el Dhaulagiri I. Hem recordat l'odissea d'en Jordi Canyameres i la mort d'en Quico

Dalmases que van intentar fer-ho des d'aquí l'any 1989. L'Àlex i l'Enric, per la comoditat de no anar per terra, han decidit que avui i demà dormirien en una habitació de pedra seca massa ventilada, i inacabada, on feia més fred que a les tendes. Al vespre ha plogut i ha caigut una mica de pedra, a la nit ha gelat de valent.

20-10-2018. Avui tornem a dormir al **camp base italià** (3.600 m), és dia d'aclimatació. Hem fet un passeig fins al **mirador** (3.850 m) i ens hem banyat els peus al torrent de roca súper polida que baixa a prop. Vistes espectaculars. A la nit hem fet una sessió de fotografia nocturna amb la lluna aprofitant el trípode que portava l'Àlex.

21-10-2018. Al matí feia molt fred i ens l'hem fet passar cantant i ballant; les dues noies noruegues s'han afegit a la festa. Marxem en direcció al **camp base japonès** (4.150 m), d'entrada hem de superar la difícil baixada a la glacera, travessar-la, i la complicada pujada per l'altre costat. La timba és impressionant. El riu Myagdi Khola travessa la gelera per sota. Pel camí trobem les restes del **camp base Suís** (3.750 m). Avui hem tingut un altre ensurt quan el Jordi s'ha esquinçat un tendó; mica en mica però, ha anat recuperant la mobilitat tot i que ha hagut de baixar el ritme; al vespre l'Enric li ha enganxat un *K-tape* que sembla ha funcionat. Després d'avançar uns quilòmetres, abans d'enfilarnos a la gelera de **Chhongardan**, on està situat el camp base japonès, hem hagut de travessar el riu **Myagdi Khola** just en el seu naixement, a la base de la mateixa glacera. Ho hem hagut de fer assegurats amb una corda i sense pantalons. El campament ha estat muntat sobre el gel al costat d'una esquerra enorme, per acabar-ho d'adobar, al vespre nit, ens ha nevat neu grossa que no ha causat cap problema. A l'hora de sopar hem celebrat, amb pastís i bufandes nepaleses (*Khata*) i tot, el 52è aniversari de l'Enric, li hem regalat els diners perquè es compri un molinet d'oració budista. La Teresa i jo, en haver superat amb escreix els 3.500 m, tot i sentir-nos molt bé, hem començat la profilaxi de l'Edemox de tres nits tal com ens va indicar el Pep Aced. Ho fem per prevenir el mal d'alçada. Hem trigat 5h i 13' incloent parades.

22-10-2018. La nit anterior ha estat molt freda ens hem llevat a -4°C dins la tenda amb l'aigua gelada a les cantimplores. Dia de pujada seguint la glacera de Chhongardan fins el **camp base del Dhaulagiri** (4.710 m). La gelera, impressionant, i els seracs de les parets veïnes, ens ha mostrat tot tipus de formacions entre les que destaquen enormes blocs de pedra aguantats per fràgils columnes de gel que sembla s'hagin de desfer en un no res. Hem trobat una bombona d'oxigen buida. Després de 5h i 28' de marxa hem arribat molt cansats i ja amb dificultats per respirar, a les 13:30 del migdia s'ha tapat i ha començat a nevar suaument.

23-10-18. Nit altra cop molt freda, -6°C dins la tenda al matí, i amb allaus sovintejats. Dia ennuvolat i d'aclimatació al camp base del Dhaulagiri (4.710 m). Excepte l'Àlex i l'Enric que han anat a descobrir el camí de demà, la resta hem visitat la part baixa de la glacera que neix a la falda del Dhaulagiri i que és l'inici de la via normal per fer cim. Fotos impressionants.

24-10-18. Dia dur pel fred, el cansament i l'alçada, el sol ens ha escalfat molt tard. Vistes impressionants del Dhaulagiri I (8.167 m), del Tukucho peak (6.920 m), el Dhampus peak (6.012 m), el Sita Chuchura (6.611m) i altres Dhaulagiris. Hem vist una petjada de lleopard de les neus. La Cati i l'Anna han començat a tenir els primers

síntomes de mal d'alçada. Avui hem passat el **French pass** (5.360 m), coll emblemàtic i difícil, que ens allunya definitivament de la vall del Myagdi Khola per passar a la vall de transició del **Hidden Valley** (5.100 m) on dormirem les properes nits. Hem trigat 7h i 10' en arribar. A la tarda, ja a les tendes, ha fet una nevadeta suau.

L'Anna Tejedor i el Jaume Buxadós evacuats del Hidden Valley (5.100 m).

25-10-18. Nit molt freda amb temperatura dins la tenda que de ben segur (no ho hem mesurat) ha arribat als -10°C . El pipí d'una gibrella improvisada s'ha congelat dins la tenda. L'aigua congelada dins la motxilla no s'ha descongelat en tot el dia i els gibrells de la cuina han estat permanentment congelats tan bon punt s'han refredat. L'Anna amb $38,8^{\circ}\text{C}$ de febre, ha passat molt mala nit; durant el dia li hem mesurat la concentració d'oxigen en sang que estava al 61%, però s'ha recuperat quan se li ha subministrat oxigen. Hem avisat l'helicòpter però les condicions atmosfèriques de vent i núvols no permetien el vol. Avui, dia de descans i aclimatació al **Hidden Valley**, hem celebrat una *Puja* improvisada. És una cerimònia d'oració a Buda per tal de tenir bona sort en l'ascensió prevista per a demà al Dhampus peak. S'ha construït una capelleta amb pedres i les estovalles de menjar, s'ha cremat encens, s'ha fet donació de diners, s'ha llençat arròs i s'ha beneït amb Coca-cola a manca d'una altre cosa.

26-10-18. A les 4 de la matinada han marxat l'Enric, la Teresa, l'Eva i el Pepito, amb els dos xerpes, per tal d'intentar pujar el **Dhampus peak** (6.012 m) per la seva cara oest. Quan la resta de l'equip ens hem alçat a les 6:30 del matí l'Enric ja estava de tornada. Després d'esmorzar, a les 7:30 ha vingut l'helicòpter que ha evacuat a l'Anna i al Jaume. Poc abans la saturació d'oxigen en sang de l'Anna estava al 55% amb el que representava un risc real. Hi ha hagut molta emoció quan finalment han pogut marxar. En acabar el rescat hem sortit en direcció al camp base del Dhampus per tal de passar el **Thapa pass**

o **Dhampus pass** (5.244 m) i dirigir-nos cap a **Alu Bari** (3.810 m) destinació definitiva de tots. Pels qui no hem intentat cim la ruta ha estat molt dura i s'ha convertit en una tortura per la Cati que ha començat a trobar-se malament, hem trigat 9h i 15'. L'Enric anava primer amb un portador i no l'hem vist en tot el dia. Dels qui han intentat cim guiats per en Shyam, només ho han aconseguit en una de les dues puntes del Dhampus el Pepito i l'Eva que amb la seva gesta han assolit l'èxit per tota la colla. Han fet la foto de rigor amb les banderoles de la FEEC que ens patrocina les samarretes i el bus. A la Teresa, en Shyam, l'ha fet baixar poc abans d'arribar dalt. Han arribat a Alu Bari (vol dir camp de patates amb nepalès) per separat quan ja era de nit guiats pels llums dels frontals. Han esmerçat un total de 14h i 18' (per estar cansats!).

L'Eva Cervelló i el Josep Muñoz al cim del Dhampus peak o Thapa peak (6.012 m).

27-10-18. En haver perdut alçada el dia anterior i amb consegüent augment de temperatura ens hem trobat molt millor. Avui hem baixat d'Alu Bari a dinar a **Marpha** (2.670 m) i després hem anat fins a **Jomson** (2.710 m). Com que la pista de Marpha a Jomson és molt polsegosa, bruta i força transitada, alguns hem fet trampa. L'Àlex i la Cati han agafat una moto taxi i jo i l'Enric hem fet autoestop i hem pujat de franc a una *pickup* de turistes nepalesos. Els que han fet el camí caminant han trigat 6h i 25' incloent totes les parades i el dinar. Hem rebut l'informe mèdic de l'Anna que està a l'hospital a Katmandú amb suero i ben cuidada; pateix un edema cerebral i també un edema pulmonar que estan remeten ràpidament. Avui dormim a l'hotel Om's Home de Jomson i deixem temporalment les tendes. Com que acomiadem a l'Enric, l'Àlex, l'Eva i a la Cati que demà marxaran cap a Pokara i també a alguns dels portadors i un xerpa, hem fet una celebració de comiat amb begudes, cançons i balls, inclòs el famós Resam Piriri. Havent sopat hem continuat la festa en un dels locals de l'hotel on hi havia

música en directe de percussió, guitarra i piano. També hem ballat i cantat amb un grup de noies nepaleses. El Pepito, amb el micro, ha cantat una havanera acompanyat pels musics amb ritme rumbero.

28-10-18. A primera hora del matí els companys que deixen el tresc ja han marxat amb avió cap a Pokara. Havent esmorzat hem repartit les propines entre els portadors i xerpa que ens deixa i els hem acomiadat. Avui, teòric dia de descans, aconsellats per l'Àlex, els sis que quedem ens hem organitzat una excursió amb jeep (12000 NPR), remuntant el riu Kali Gandaki, per visitar els pobles de **Kagbeni i Muktinath**, pertanyents ja a la província del Mustang. Muktinath té un conjunt de temples que el fan lloc de peregrinació obligat tant per hinduistes com per budistes. La principal advocació però és per Vishnú. De fet la gran afluència ha fet que el darrer tram de carretera, des de Kagbeni, estigui ben asfaltat i mantingut. Abans però, la pista és perillosa i horrorosa, tot i que hi ha molts trams en obres. Els rics hi arriben directament amb helicòpter. Mentrestant els companys de Pokara s'han banyat a la piscina i han fet un passeig pel llac. A Kagbeni hem visitat el poble antic i el temple budista de **Kag Chode** on hi ha molts joves novicis. A Muktinath hem dinat molt bé (la carn de iac boníssima) i després hem anat passejant pels carrers fins a pujar a la zona dels temples. La varietat ètnica es nota molt i es veuen peregrins de molts orígens diferents. Conviuen budistes i hinduistes en plena harmonia compartint temples i rituals. És curiosa també la barreja d'aigua i foc que es produeix, abunden les fonts sagrades amb molts brocs on la gent passa per sota banyant-se literalment, amb l'aigua gelada i glaç al terra i, molt a prop, hi ha una surgència de gas natural amb la flama encesa permanentment. Finalment el Jaume ha aconseguit resoldre els temes de l'Anna i ha trobat vol per incorporar-se altre cop al grup, el retrobem en arribar a l'hotel. El sopar de pollastre a l'hotel també boníssim. Demà però, tornem a les tendes, a la cuina de campanya i als pícnic del migdia.

29-10-18. El grup nostre ara és de només 7 persones. Ens queden el guia, 9 portadors, 1 cuiner i les mules. Sortint de Jomson hem visitat el bonic poble de **Thinigaon** i després d'una forta pujada hem deixat la base militar de **Kaisang** molt per sota i a la dreta; hem continuat per **Tepe Sa Coral** (el bosc de la reina) fins unes casetes de teulada blava anomenades cases refugi de **Thini Village** (4.174 m) on hem establert el campament. Avui hem caminat tot el dia de cara al Nilgiri (7.061 m) i el Tilicho (7.134 m) i a l'esquena hem deixat les vistes impressionants dels vells coneguts Dhaulagiris, Dhampus peak... Hem observat els famosos *blue sheeps*, que són com les nostres cabres salvatges. Hem trigat un total de 7h 30' incloent parades, d'aquestes hem estat 5h i 9' de caminada efectiva. L'Àlex, l'Enric i l'Eva són a Katmandú i han visitat l'escola Ratna.

30-10-18. L'Eva i l'Enric avui marxen cap a casa. Ens hem llevat a -2°C dins la tenda, la pujada sobtada d'ahir de quasi 1.500 m ha tornat a fer baixar les temperatures. Curiosament, tot i estar teòricament ben aclimatats, notem els efectes de l'alçada a mesura que anem pujant. Portem més mules de l'habitual ja que pugen fins al llac Tilicho per recollir el material d'una expedició que plega; sembla que no han fet cim. Seguim un camí arreglat i senyalitzat de fa molt poc i travessem uns quants torrents totalment gelats. La pujada al **Mesokanto La** (5.350 m) es fa dura i esgotadora, però la vista sobre el llac Tilicho, el Nilguiri i el pic del Tilicho compensa tots els esforços. Senzillament increïble! Una meravella! Passem una bona estona al coll i aprofitem per

dinar, de pícnic, i fer un munt de fotos. El **llac Tilicho** (4.919 m) de 4,8 km² de superfície i 85 m de fondària, està a la falda del pic amb el mateix nom i recull les aigües d'una glacera impressionant, la glacera del Tilicho. Baixem per la morrena d'aquesta glacera fins al **campament** (4.940 m) situat a la part occidental del llac. Hem dedicat un total de 6h i 25' amb parades i dinar inclòs, amb una caminada efectiva de 3h 52'.

31-10-18. La Cati i l'Anna, que estan a Katmandú, avui agafen l'avió per tornar a casa. Aquesta nit potser ha estat la pitjor per molts de nosaltres. Diarrees, malt de cap, mareig, talls de digestió... No sabem si ha estat alguna cosa del menjar o efecte de l'alçada, però ens ha afectat de tal manera que la jornada d'avui ha estat de les més lentes. Fins i tot al Jaume i a mi, en algun moment, ens han hagut d'ajudar amb la motxilla. Abans de sortir acomiadem i donem la propina al cuiner i 5 portadors que tornen cap a Jomson. Les mules també ens deixen i finalment quedem nosaltres amb el guia i 4 portadors. A partir d'avui ja dormirem i menjarem de *lodge* fins el final del tresc. Per arribar a la part oriental del llac **Tilicho** (4.919 m) hem de fer una pujada impressionant i esgotadora per passar l'**Eastern pass** (5.340 m), que, com sempre, queda compensada per les impressionants vistes de l'entorn. La baixada, difícil, ens porta fins a la vora del llac on hi ha una casa de te que concentra el turisme de la zona. Trobem molts nepalesos i occidentals que han fet un esforç molt important, de varis dies pujant des de Manang, per arribar a la base del llac. El nostre objectiu, però, és l'anomenat **camp base del Tilicho** (4.200 m) on hi ha uns quants *lodge*. No trobem allotjament en el previst, precisament per la gran quantitat de gent, i finalment aconseguim compartir dues habitacions en *lodge* diferents. Molts no tenen tanta sort com nosaltres i han de dormir pel terra dels menjadors dels diferents establiments. Entre tot plegat hem estat unes 9h per arribar.

1-11-2018. La ruta d'avui va per un camí ben dibuixat i força polsegós que segueix la falda de les muntanyes. En diferents trams és escombrat per esclavissades que el fan molt perillós per la possible caiguda de grans blocs. Veiem i fotografiem les amenaçadores i espectaculars formacions de pedra fortament erosionades que ens pertorben constantment. Passem per **Khangsar** (3.734 m). La ruta es manté en alçada bona part del recorregut per després baixar de cop quan ens acostem a **Manang** (3.550 m). Abans d'arribar intentem visitar un temple infructuosament. Bones vistes del Chulu, el Pisang, el Manaslu i els Annapurnes. Tenim una mica d'embolic amb algunes de les habitacions del *lodge* on finalment aconseguim que ens en donin dues de millors, amb dutxa d'aigua calenta, sense cost addicional. Hem informat a Tarannà d'aquest entrebanc. Hem estat 7h i 15' des que hem sortit fins que hem arribat.

2-11-2018. Avui torna a casa l'Àlex que encara estava per Katmandú. Tenim dia de descans a **Manang** que aprofitem per fer turisme pel poble i un passeig al llac **Ganggapurna**, molt proper a la població. Estem en zona budista i a partir d'ara ja trobem stüpes, banderoles, *manis* i molinets d'oració per tot arreu. A l'hora de sopar, de postres, i sense haver-lo demanat ens han portat un tros de pastís molt bo.

3-11-2018. El camí d'avui, en part, ha seguit una pista molt polsosa. Hem quedat emblanquinats de dalt a baix pel pas dels jeeps. Hem trigat 4h 12' amb 3h i 10' de caminada efectiva. A **Brakha** hem visitat el monestir budista de **Sangag Samling** i pel camí, dins un estany i sobre una flor de lotus, hem trobat una estàtua fabulosa de Milarepa. Aquest Sant

Budista és molt venerat en aquesta zona, com hem pogut comprovar per les referències que se'n feien a diferents llocs. Fins i tot al *lodge* on ens hem allotjat hem pogut llegir la història de la seva vida. En aquestes alçades ja comencen a créixer les coníferes que formen boscos cada cop més espessos. Dins d'una d'aquestes arbredes hem trobat l'escola internat de **Lophelling**, on, segons ens ha explicat el director, tots els alumnes estudien apadrinats i no han de pagar res de res. Quan hem arribat a **Ngawal** (3.660 m) s'ha girat un vent fort i gelat que a fet baixar la temperatura dràsticament. Al magnífic *lodge* on hem anat (Ngawal Mountain Home) només estàvem pendents de mantenir la porta ben tancada per evitar perdre la calor de l'estufa de llenya. Dins les instal·lacions del *lodge* hem pogut visitar el **museu etnogràfic de Nyeshang**, que segons indica un rètol de la porta, va inaugurar el primer ministre nepalès encara no fa un mes, l'11 d'octubre del 2018, el mateix dia que vam sortir de Terrassa. També hi ha una stupa i un molí d'oració de mida mitjana. A Ngawal hem trobat un altre monument inaugurat al setembre d'enguany. A fora pasturaven grans *iacs* i/o *nacks* (femella del iac) o *zopkios* i *zooms* (o *dzo* creuament de iac i vaca mascle i femella) o *ortooms* (creuament d'un zoom amb un iac) ja que hem vist bèsties molt estranyes.

4-11-2018. Al matí, en aquesta zona, la gent sol cremar encens a les portes de casa per demanar bona sort i com a oració. Hem vist una *Puja* només en sortir del *lodge*. Avui hem passat per **Ghyaru** (3.570 m), on hem menjat un pastís de poma boníssim, abans d'arribar a la nostra destinació al **Lower Pisang** (3.200 m). Hem dedicat un total de 4 h i 8' amb 3h i 2' de caminada efectiva. Enmig d'un bosc hem visitat us estany d'aigua cristal·lina on només i havia un parell d'ànecs nedant. A la tarda hem visitat l'**Upper Pisang** i el monestir budista refet l'any 1999. Com a curiositat, un venedor de quincalla tibetana també venia un llibre del Kilian Jornet en francès.

L'Annapurna Sud (7.219 m) es deixa veure des del coll del Damphus (5.244 m).

Preparant les catifes del Deepawali (festa de la llum) a Jagat.

5-11-2018. Avui la ruta ha passat per **Dhukur Pokhari** (el llac dels coloms), i **Brathang** (2.800 m) abans d'arribar a **Chame** (2.670 m). Hem trigat 4h i 25' amb una caminada efectiva de 3h 30'. Hem gaudit de vistes fabuloses dels Annapurnes des de les pinedes. El camí mira de deixar la pista per on circulen els jeeps però molts cops és inevitable passar-hi amb el que quedem totalment empolsegats. La protecció de la boca i el nas amb el buf o la mascareta es fa indispensable. A Brathang hi ha una plantació important de pomes que no hem pogut evitar de menjar en totes les seves variants (suc, *pancake*, pastís o directament). A Chame ens hem allotjat al Lodge Shangri-la. Després de dinar hem visitat el poble i la zona d'aigües termals on hi havia una piscina a la riba mateix del riu on, de saber-ho, ens haguéssim pogut banyar.

6-11-2018. De **Chame** hem anat a **Thanchok Kurung** i després **Timang**, a **Danakyu o Danaque** hem dinat i hem passat per **Bagarchhap** abans d'arribar a **Dharapani** (1.950 m). Hem trigat 7h i 19' amb una caminada efectiva de 4h 30'. Les temperatures més suaus i l'abundància d'aigua fan que el paisatge s'ompli de flors acolorides. Som en època de festes i trobem molta planta de la que s'utilitza per fer les guirlandes que molts nepalesos es posen al coll, fins i tot alguns animals les portaven. Avui, als trams de pista, hem coincidit amb la cursa de bicicletes de muntanya més alta del món, la Yak Attack; passen el Thorong La (5.416 m) en direcció a Muktinath. Com no podia ser d'una altra manera els hem animat amb crits i aplaudiments, anaven desfets els pobres. Al vespre hem visitat **Thonche** on unes monges, poc polides, ens han ensenyat la *Gompa*, el monestir budista.

7-11-2018. Avui hem fugit molt de la pista polsosa per seguir els antics camins de tresc, ha estat un dia agradable de molta aigua, cascades magnífiques i cases arreglades amb molta flor. Hem caminat 4h i 44' però hem trigat 7h 30' en arribar a destí. En

sortir de **Dharapani** hem creuat el cabalós riu **Marshyangdi** i bastant més endavant hem visitat la bonica població de **Taal** on s'acaba el districte de Manang i entrem al districte de Lamjung. A **Chyamche** hem dinat (tenien un *dhal bat* boníssim) envoltats de vegetació exuberant. Quan hem recuperat la pista hem vist com molts nens tallaven la circulació dels jeeps creuant cordes al camí per tal d'exigir-los diners a canvi de flors. És una tradició d'aquestes festes que els conductors accepten amb alegria. Estem al Deepawali, la festa de la llum, que aquests dies alterna diferents manifestacions, aquesta n'és una. Les difícils pistes d'aquesta zona estan sotmeses a esllavissades i reparacions contínues. Ho hem patit abastament. En arribar a **Jagat** (1.300 m), punt i final de la nostra aventura caminant ho hem celebrat abraçant-nos i fent fotos. La tarda de passeig i la nit han estat magnífiques degut a que avui és el dia fort de la festa de la llum i a més d'il·luminar totes les cases amb guirlandes de llum artificial, com als nostres nadals, també ho fan amb espelmes pel terra i, el que és el més bonic, fent catifes elaboradíssimes amb forma de flors que surten de les cases i il·luminades també per moltíssimes llànties enceses. A partir d'avui ho anirem veient uns quants dies. Altres de les activitats festives d'aquests dies, i que hem vist, són portar la *Tika* (punt vermell al front) i el jocs d'atzar amb daus sobre un tapís amb dibuixos i amb apostes de diners de grans i petits (nosaltres tenim el quinto). Segons el Bikram Sambat, un dels 4 calendaris que s'utilitzen al Nepal (occidental, tibetà, Nepal Sambat i Bikram Sambat) aquests dies també coincideixen amb l'any nou, el 2075.

8-11-2018. Al llevar-nos hem gaudit altre cop de l'espectacle de les catifes de flors. Amb menys de tres hores de jeep hem arribat fins a **Besishahar** on ens hem hagut d'esperar quasi dues hores més, fins que han vingut els portadors que han anat amb un altre vehicle. Com que a partir d'aquí ja està asfaltat, pugem en un bus especial per a nosaltres i els portadors. Puja altre gent que no coneixem, poca, i veiem com

La Cati travessant el Myagdi Khola prop del desguàs de la gelera de Chhongadan.

en arribar a Katmandú els hi cobren. Hem parat a dinar a mig camí en un bufet a l'aire lliure. L'arribada a Katmandú ens ha mostrat una ciutat atapeïda, desordenada, sorollosa i sobretot polsosa, amb els carrers i avingudes sense acabar d'asfaltar. Segons la colla s'ha de veure per creure-ho. En arribar a Thame trobem els carrers guarnits amb llums, catifes de flors, i veiem els nens i gent gran passant per els hotels i establiments cantant, ballant i demanant diners (com a la festa de Halloween). Els més grans, molt ben vestits i guarnits, van equipats d'amplificadors i instruments de tot tipus (pianos, percussió, guitarres elèctriques...). És un espectacle total i una festa continua al mig del carrer. Ens hem allotjat altre cop al Mulberry.

9-11-2018. Avui, dia de festa gran, molts establiments estan tancats al matí. Hem aprofitat per voltar i descansar, i el Pepito per anar al barber. Jo i la Teresa hem anat de visita a la ciutat newari de **Bhaktapur**, teòricament la ciutat més neta del sud d'Àsia i patrimoni de la humanitat per la UNESCO i on fan un iogurt boníssim. Hem tornat amb bus públic, tot un espectacle de color i vida; la gent avui anava molt arreglada per la festa. A la nit ens ha costat molt trobar un lloc per sopar degut a que molts establiments tancaven per la festa. Finalment hem trobat una pizzeria on els cambres anaven beguts i no tocaven ni quarts ni hores. Sort que el cuiner estava serè. Ens ha costat fins i tot pagar.

10-11-2018. Dia de voltar i de compres de regals per a les famílies. Alguns ens hem firat de valent amb els preus avantatjosos de jaquetes de plomes, de silicona i de tot tipus. A la tarda nit amb la Teresa hem anat a visitar el Garden of Dreams (jardí dels somnis) construït el 1920 pel Kaiser Shamsheer Jang Bahadur Rana. Una meravella!

11-11-2018. Darrer dia a Katmandú per passejar, comprar i descansar. Alguns hem visitat el **Ratna Park** i la biblioteca (depriment) i hem gaudit de la tranquil·litat de la piscina de l'hotel. Després de la darrera compra de llibres, de coses per picar i de la foto amb les samarretes oficials, a les 6 de la tarda, ens han vingut a cercar per anar cap a l'aeroport. A les 22:30 ens envolem amb Fly Dubai amb destinació **Dubai**.

12-11-2018. Després de mal dormir a l'avió i a la terminal de l'aeroport, a les 7:50 hora local, ens enlairem amb Emirates cap a Barcelona on arribem, cansats i mandrosos, cap al migdia. Hem jugat una mica al gat i a la rata amb el bus que ens venia a buscar a la T1 i, finalment, ja a **Terrassa**, després d'acomiar-nos efusivament, hem donat l'aventura per ben acabada.

TRAVERSADES FAMILIARS

Per la Vocalia de Travessades Familiars

D'entre les moltes activitats que desenvolupa l'entitat degana de l'excursionisme terrassenc, totes interessants, n'hi ha una de peculiar que mereix un punt a part.

L'any 1987 en Mateu Fusalba i Bosc (1923-1991), a l'empara del Centre, iniciava amb goig i il·lusió un cicle de passejades per indrets força atractius curulls de bellesa i d'al·licients de tota mena. Dins aquest món excursionista s'engloba un ventall d'activitats que inclou ascensions d'alta dificultat, senderisme, fotografia, observació de plantes i animals, exploració de les cavitats subterrànies, bicicletes de muntanya, escalada, esquí, el descobriment i la divulgació del patrimoni natural i cultural del nostre país, etc.

Les Travessades Familiars, que inicià el Mateu i que vam recuperar l'any després de la seva mort, encaixen a la perfecció dins del que darrerament s'anomena senderisme i que podríem definir com «l'excursionisme tranquil». L'esperit que impera en el grup es fonamenta en la pràctica de l'excursionisme tradicional i cobreix un espai de característiques ben marcades en un estil propi i dispostat en tot moment a acollir a

Segon replà cap al coll de la Foratata. Foto: Ricard Bassols.

tothom i sobretot per a una majoria de persones, nostàlgiques de la muntanya, per a les que el temps, amb l'edat, ha passat factura en el cos. No així en el cor. No farem cims de 3.000 metres, ni sortides llargues, però els que fem ens treuen el regust i gaudim novament de la natura, envoltats d'amics i familiars.

En totes les excursions sempre hi ha matrimonis en què un dels membres de la parella camina i l'altre no. Per això organitzem sortides culturals a prop de l'excursió o els seus entorns. En acabar, ens trobem al migdia per dinar, tots plegats de motxilla o alguna vegada de restaurant.

Tot i el nom, Petites Travessades Familiars, ja sabem que no fa la cosa, perquè aquestes excursions queden molt lluny de l'adjectiu que les qualifica. No són petites –la seva segona època ja tenen 25 anys–, ni per quantitat, 270, i tots ens felicitem pel nombre de participants. Potser en un començament van néixer amb la vocació de ser petites i degut l'èxit s'ha eliminat aquest adjectiu, i s'han consolidat com una de les grans activitats del Centre Excursionista de Terrassa.

En la primera època el Mateu tenia cura de l'organització i el desenvolupament d'aquestes excursions, que ell mateix va batejar amb el nom que encara es conserva en part. Moltes es feien en transport públic, fins que va arribar un moment que es va decidir llogar un autocar, perquè en molts casos el transport públic va deixar d'existir.

D'aquella època tots recordem la cura i l'encert en l'organització de les excursions que tenia el Mateu. Així es va formar un grup d'excursionistes en que molts encara continuen mantenint al llarg dels anys uns lligams d'amistat i companyonia que fan que el nostre grup sigui quelcom especial.

Quan el Mateu malauradament ens va deixar, la seva esposa, l'Anna, i uns quants companys vàrem decidir que aquests lligams havien de continuar i vàrem agafar el relleu de l'organització de les sortides, iniciant el que fins ara hem conegut com la segona època.

En aquesta segona època superem els 70 participants mensuals. Se'ls ofereix l'oportunitat de gaudir d'una jornada d'esplai, aplegats en un cercle de fraternitat, amistat i a l'empara del privilegi i ampli camp de joc que ofereix la singular orografia del nostre país. L'organització i execució de les activitats es regeixen per criteris d'unificació dels suggeriments aportats pel col·lectiu.

L'esperit que impera en el grup es fonamenta en la pràctica de l'excursionisme tradicional i cobreix un espai de característiques ben marcades, en un estil propi i disposat en tot moment a acollir a tothom que se senti atret pel coneixement de nous horitzons, per l'ampliació de noves amistats o pel simple gaudi. Es tracta d'un concepte d'entendre les marxes a peu com un tot permanent invariable i sempre actual.

Aquesta activitat es complementa i enriqueix l'important conglomerat d'activitats que, ara com abans, s'ofereix a la nostra societat. Tot un referent que confirma l'actitud de servei del nostre Centre, sempre disposat a facilitar als terrassencs i les terrassenques els millors mitjans que facilitin la conversió en realitat de llurs inquietuds esportives o

Final de la Ciutat de Pedra (Candanchú). Foto: Ricard Bassols.

culturals contemplades en el sí de l'entitat.

Vint-i-cinc anys donen per moltes vivències, que tots portem al nostre cor, i també tenim un record per a tots els companys que ens han deixat i han finalitzat la seva ruta. Des d'aquí volem dedicar-los un emocionat record, ja que en un moment o altre els mantenim sempre en la memòria.

Per part nostra només podem dir que continuarem trobant-nos cada mes i mantindrem fermament aquests llaços d'amistat que, sense desmerèixer la importància de les excursions, són el millor de les Travessades Familiars.

LA VACARISSANA, LA SEGONA BOIRA MÉS ABUNDANT A CATALUNYA

Per Daniel Ramírez i Cadevall

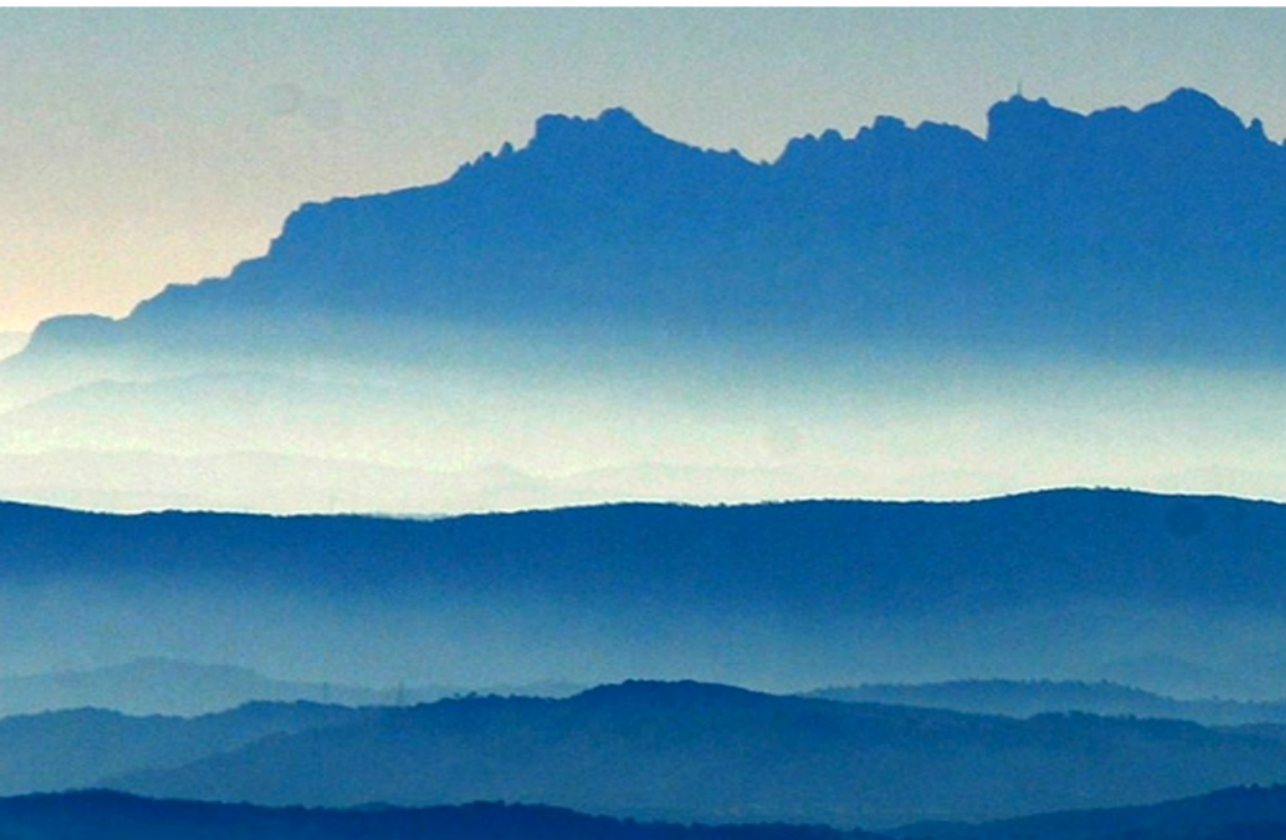

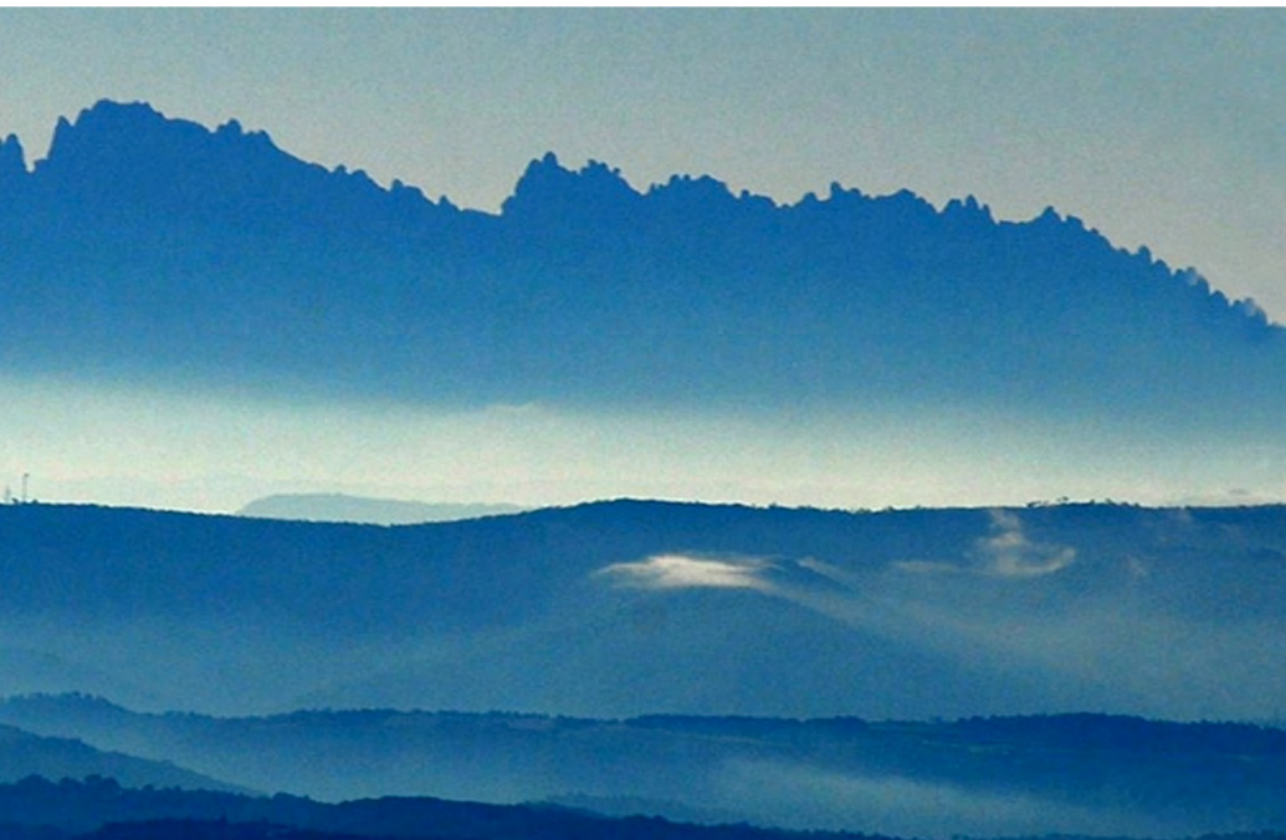
Foto: Josep M. Escoda.

La Vacarissana, un tema que m'apassiona. És la meva boira, la que m'explicava l'avi quan de molt petits ens llevàvem a Torreblanca-Vacarisses per allà els anys 70-80s.

No visc a Vacarisses des de finals dels anys 90, i per fer aquest treball he hagut de cercar anotacions meteorològiques que tenia escampades per diferents indrets i calaixos, i tirar d'algunes dades que m'han fet arribar la xarxa de col·laboradors de la secció del temps de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

Delimitació orogràfica de la conca: entre boires, roquissars i ermites

La muntanya ens separa per la part sud, ens delimita i també ens uneix. Em refereixo a Olesa de Montserrat i Vacarisses, aquesta frontera on s'hi alça la Creu de Saba de 596 metres d'altura, just a sobre el Mas del Puigventós.

Aquest bloc estranyament calcari del període Muschelkalc arrenca al Turó de les Guixeres (a prop de Coll Cardús, a nivell de la urbanització El Molinot) i va a espetegar a l'antic castell de Collbató. Una llenca plegada pels moviments tectònics i que dona els relleus blanquinosos del Puigventós i les vetes més cristallines de Sant Pere Sacama.

És com un enfrontament geològic, segons estudià el científic egarenc Jacint Elias, una oposició de les terres grisenques del Baix Llobregat Nord vers les terres vermelloses del Vallès Occidental més proper al Bages.

La cota 592 metres és l'alçada més elevada del Cingle Petit de Vacarisses, que paradoxalment és més alt que el Cingle Gros, de 542 m alt. Coll Cardús i el Turó d'en Ros (628 m alt) limita el terme vacarissenc amb Viladecavalls. A ponent, el gran massís de Montserrat (1.236 m a Sant Jeroni) i a llevant, la Serra de l'Obac i Sant Llorenç del Munt (1.104 m alt).

Cartografia de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.

Algunes dades geogràfiques locals de Vacarisses:

- Cotes: poble 390 m / Observatori 405 m / Alçada màxima 944 m. Serra del Pou de Glaç (Obac)
- Distància al mar en línia recta: 32,5 km
- Superfície del terme: 40,54 km²

El fenomen de la inversió tèrmica i la Vacarissana

L'atmosfera no té fronteres, però una gran porció d'aire sí que queda capturada per entre les serralades i conques, estancada pel seu propi pes. L'aire es prodiga per tot arreu, encaixat moltes vegades per l'orografia. L'efecte del riu Llobregat, la plana de Vacarisses i l'efecte "cassola" de totes les serres i cingleres que envolten aquest poble afavoreix una inversió tèrmica molt potent.

Foto: Narcís Serrat.

Foto: Jaume Cusidó.

En dies calcats i asserenats la temperatura pot ser 8, 10 o 15 graus més alta a les agulles montserratines que als fondals de Vacarisses, Monistrol de Montserrat i Castellbell i el Vilar.

Les glaçades i la humitat augmenten inversament proporcional amb l'altura. Per això, les valls de Vacarisses són proclius a una boira típica i característica que rep un

Foto: Manel Marco.

nom ben comú per la gent d'aquí, de Terrassa i de Matadepera. És la “Vacarissana”, que pot aparèixer en qualsevol mes de l'any (també a ple l'estiu la matinada posterior a una tempesta que refreda l'ambient) i que de novembre a febrer és especialment vigorosa.

Per l'estret congost de la Riera de Sant Jaume, més avall de mas Mimó i la pedrera d'Olesa, els dies de boira l'aire fred i humit s'acanala amb força i per sota el pont d'Olesa assoleix habitualment ràfegues de 30 a 50 km/h, alhora que la boira es desfà immediatament a la zona de Sant Pere de Llumbreses o Ribes Blaves. La boira vessa en cascada del Puigventós cap a Sant Pere Sacama i mai arriba al nucli d'Olesa de Montserrat. Tan a prop i quasi mai hi ha boira a Olesa.

La boira vacarissana és famosa i coneguda a la nostra zona i per la majoria de pobles del voltant, des de Terrassa i Matadepera fins a Manresa i Collbató. I des de fa molts anys que se'n parla. Fins i tot alguns autors l'han retratat en la seva literatura.

La Vacarissana

*“Era una hermosa nit, nit catalana,
plena a vessar de música y d'encens,
y girantse y pujant desde la plana
sos amors la gentil Vacarissana
dolsament entreobrí a Sant Llorens”*

*...Mes no tornan, no tornan, y ma vida
poch a poch, ja la sento defallir,
y com cerva que cau de set ferida,
m'ajauré a reposar esmortuhida
a la plana d'avall, fins a morir.”*

Antoni Font Pedrosa, Sch. P. La Comarca del Vallés, núm. 2360. 18 octubre 1913.

Vacarisses: El segon indret més emboirat de Catalunya!

La boira baixa és un hidro-meteor que requereix la seva anotació per via visual, a través d'un observador meteorològic o voluntari.

Cap màquina o aparell de mesura pot veure a distància si hi ha boira o no, si bé combinant la humitat, la temperatura i el vent, de forma indirecta a vegades es podria saber si hi ha o no boira en un indret, per bé que sense tenir-ne la certesa absoluta.

Les anotacions diàries efectuades per l'observador o voluntari meteorològic es complementen, si s'escau, amb descripcions més detallades, com ara si la boira és molt espessa o tancada, boira alta, boira ploranera (o pixanera) o boira gebradora.

Després de molts anys de fer aquestes tasques podem confeccionar senzilles estadístiques. I els resultats a Vacarisses són certament rellevants.

Taula 1: Mitjana de nombre de dies de boira baixa mensual (mitjana: 62,5 dies).

Gen.	Feb.	Mar.	Abr.	Mg.	Jun.	Jul.	Ag.	Set.	Oct.	Nov.	Des.
6,5	5	3	2	2,5	0,7	0,8	3	8	8	12	11

Analitzem la freqüència de la boira segons cada mes i ens n'adonem que a Vacarisses de mitjana tenim uns 63 dies de boira baixa. El passat 2018, amb 104 dies de Vacarissana n'ha esdevingut l'any rècord!

Taula 2. Vacarisses. Freqüència de la boira segons cada mes (2010-2018).

VACARISSES: NÚMERO DE DIES DE BOIRA BAIXA									
ANY	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
GENER	8	9	12	11	8	15	8	2	13
FEBRER	5	11	3	5	4	1	2	13	3
MARÇ	2	7	5	1	4	4	5	6	6
ABRIL	3	5	2	0	5	6	1	4	6
MAIG	4	5	3	4	3	0	3	1	8
JUNY	6	1	1	0	4	3	0	0	6
JULIOL	2	0	-	1	1	1	0	1	0
AGOST	2	2	3	1	8	7	1	0	4
SETEMBRE	5	3	5	10	18	5	6	8	10
OCTUBRE	8	8	12	9	17	9	20	18	7
NOVEMBRE	11	19	11	3	15	10	8	7	19
DESEMBRE	8	9	8	7	5	21	12	10	22
TOTAL	64	79	65	52	80	82	66	70	104

Font: Dani Ramírez.

Cal dir que només la Plana de Vic (allà la boira s'anomena la “pubilla de la Plana”) supera Vacarisses en nombre de dies de boira baixa (no orogràfica, és a dir boira de vall, d'irradiació o d'inversió tèrmica). A la ciutat de Vic (dades des de 1950) tenen uns 80 dies de boira a l'any.

A Lleida, uns 40 o 50 dies a l'any. Al Lluçanès no superen ni els 35 dies de boira a l'any. També s'han estudiat altres zones del país, com ara Manresa i Calaf-Pujalt, i cap supera a Vacarisses.

D'acord amb unes darreres informacions aportades per en Jordi Uriach de Tremp, la Conca de Tremp, una zona amb moltes bromes, tampoc supera la zona de Vacarisses, tot i que els registres aportats són tan sols de 2 anys. Els darrers anys no han patit massa boira i de fet cada dia que n'hi havia també marxava. L'any 2018 però, ha estat excepcional com passava abans, als anys 70.

Taula 3. Dies de boira baixa mensual a Tremp (2017 i 2018).

2017

Gen.	Feb.	Mar.	Abr.	Mg.	Jun.	Jul.	Ag.	Set.	Oct.	Nov.	Des.
7	4	0	0	0	0	0	0	3	5	5	13 = 37

2018

Gen.	Feb.	Mar.	Abr.	Mg.	Jun.	Jul.	Ag.	Set.	Oct.	Nov.	Des.
11	3	4	8	3	2	0	2	0	6	6	28 = 73

Font: Jordi Uriach.

Per tant, després de la boira d'Osona, Vacarisses esdevé segons el nostre estudi el segon lloc de Catalunya amb més boira.

Taula 4: Nombre de dies de glaçada anuals (mitjana: 46,4 dies de glaçada).																			
1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
48	49	56	35	59	69	46	49	29	22	29	23	43	58	42	47	30	49	54	90
Mínimes:																			
- 17 de desembre de 2001: -11,3 °C a Can Torrella (Observatori SMC)																			
- Gener 2005: -8,5 °C																			
- 9 de març 2005: -4,1 °C																			

Taula 5: Precipitacions anuals (mitjana: 640,4 mm).																								
88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	2018					
555	554	592	762	817	630	743	640	1422	607	441	430	495	497	820	657	661	427	421	1011					

Altres dades del primer estudi estadístic del clima de Vacarisses 1988-1996 (dades d'en Daniel Ramírez incloses al llibre Fonts de Vacarisses, Josep Ma Farrés, Gràfiques Marcet, desembre 1996):

- Temperatura mitjana anual aprox.: 14 °C (Terrassa té T.M. 14,6 °C).
- Temperatures mitjanes estacionals (1984 - 1985 - 1986):

T.M. tardor: 10,7 °C
T.M. hivern: 5,4 °C
T.M. primavera: 15,5 °C
T.M. estiu: 23,4 °C
T.M. anual: 13,7 °C
- Temperatures extremes 1985 - 1996:

41,2 °C (15/8/1987)
40,5 °C (6/7/1982)
-14,0 °C (14/1/1985)
-13,0 °C (8/1/1985)
-8,0 °C (20/2/1987)
-6,7 °C (12/1/1987)
-6,5 °C (4/1/1985)
-6,3 °C (22/1/1994)
-6,2 °C (5/1/1995)
-6,2 °C (10/2/1986)
- Precipitacions mitjanes:

Precipitació anual 1988-1996: 708.6 mm (la mitjana en 19 anys és d'uns 640 mm)											
Gen.	Feb.	Mar.	Abr.	Mai.	Jun.	Jul.	Ag.	Set.	Oct.	Nov.	Des.
54	21	40	74	82	55	35	46	81	117	53	52

Període més plujós: Setembre-octubre de l'any 1994: 475 mm en 2 mesos (282,3 mm octubre 1994 i 193 mm setembre 1994).

Període més sec: Setembre 1993 a agost 1994: 224 mm en 9 mesos.

Mesos més plujosos:

Oct. 94:	282,3 mm
Gen. 96:	225,5 mm
Juny 92:	209,5 mm
Oct. 96:	207,3 mm
Oct. 87:	197,2 mm
Set. 94:	192,9 mm
Abril 93:	160,5 mm.

(no dispo de TM mensuals, però guanya gener amb uns 3,5 °C i per calor el juliol-agost 23,8 °C).

Les nevades a Vacarisses

Les nevades també ens sorprenen alguns anys amb certa intensitat.

Una inusual tempesta de neu, amb llamps i ventades fortes de llevant (boscots molt trinxats i corriols perduts) va acumular 65 cm de neu el 30 de gener de 1986 (per Reis del 1985 en van caure 10 cm), la més forta des de la mítica nevada de la missa del Gall de l'any 1962.

Una nevada tardana va cobrir el poble amb 12 cm de neu el dia 1 de març de 1993. Ja al segle XXI destacà la gran nevada del 14-15 de desembre de 2001: 43 centímetres i fins a -11 °C de mínima uns dies després. Una gran onada d'aire fred a la Catalunya central i la part de Lleida. El 2003 també va nevar fort, 12 cm el 18 de febrer.

El 2004 va nevar 6 dies, fins a 4 cm el dia 17 de febrer.

I el 2005 va ser polar: quasi tres mesos seguits amb moltes glaçades i 10 dies de nevada (moltes vegades quatre flocs o tot just enfarinar).

La nevada més fresca va ser fa dos hiverns, els dies 28-29 de gener de 2006. Al terra s'hi va agafar un mantell de 25 centímetres de neu molt humida, produint de nou una gran trinxada de branques i arbres sencers que encara avui és palpable als nostres boscots i jardins.

Foto: Jaume Cusidó.

El març de 2008 una gran nevada tardana deixà un mantell de 48/50 cm amb 13 dies de glaçada i valors de -5°C els dies 10 i 11 (-7 graus a les fondalades).

El 5 de febrer de 2015 va nevar, 15 cm.

I 2018 ha sigut any de nevades i forts aiguats i tamborinades. Nevà el 12 de febrer (3 cm) i 27-28 de febrer (8 cm). També el 20 de març, nevada tardana de 8 cm.

Notes complementàries

Nota històrica de les grans nevades mai vistes (juntament amb la gran nevada de 1962 Nadal i la molt intensa de 1888), hi ha una dada que ens sorprèn, per ser la nostra zona:

1603: nevada extraordinaria sobre la ciudad BCN los días 2, 3 y 4 de febrero. El día 12 había entre Tarrassa y Manresa “9 palmos” de nieve. Caen varias casas por la nieve en Barcelona (también en Tortosa y Lérida).

Conclusions:

Des de fa moltes dècades la boira de Vacarisses és molt coneguda per la gent de la comarca i dels voltants. Calia però fer-ne un estudi objectiu i rigorós per posar xifres i estadístiques a aquest fenomen.

Des de la segona meitat dels anys 80 hem pogut fer les mesures pertinents per poder acotar l'abast de la nostra boira. I els resultats són sorprenents; estem a la segona zona de terra baixa (no considerem les cotes elevades de les muntanyes, com el Montseny, on les boires hi són molt abundants però de diferents naturalesa).

Només la Plana de Vic supera els dies de boira anuals, a més de disposar d'un recull de dades més extens. A diferència de la Plana de Lleida, on hom sempre hi té la percepció que hi ha molta boira, a les valls que envolten Montserrat no només s'hi posa la boira a l'hivern, sinó que pot succeir qualsevol dia de l'any, fins i tot encara que de forma aïllada, també a ple estiu. Només falta una aportació d'humitat (pluja, tempestes i o pedregada) i una refrescada posterior que ja tenim probabilitat alta de formació de la boira. Normalment i com és lògic, entre la tardor i l'inici de l'hivern és quan més boira s'observa, entre setembre i febrer. Novembre i desembre s'erigeixen com els mesos més recurrents. En general, entre 10 i 11 h del matí la boira s'aixeca i marxa en un procés habitual que dura 1 hora aproximadament. Alguns dies aguanta fins a les 12 o 13 h del migdia. I excepcionalment es perllonga tot el dia, encara que és fet poc habitual. Uns anys amb més i altres amb menys, segons com tenim els anticiclons freds o bé els períodes humits (precipitacions) la variància habitual oscil·la des d'anys amb uns 40-45 dies de boira fins a 90 o 100. Aquesta seria la forquilla climàtica o mitjana de boira a Vacarisses.

NOTES SOBRE DIFERENTS ESPÈCIES VEGETALS A SANT LLORENÇ DEL MUNT I SERRA DE L'OBAC

Per Antoni Comellas i García*

Resum

Presència i distribució quan s'escau de diferents plantes vasculars poc conegudes d'aquest parc natural com *Convolvulus lanuginosus*, *Reseda luteola*, *Clypeola jonthlaspi*, *Viola tricolor*, *Sideritis romana* ssp. *romana*, *Saxifraga catalaunica*, ensems que dades d'alguns briòfits.

Paraules clau: plantes vasculars, briòfits, parc natural.

Introducció

Encara en aquests massissos, avui parc natural, i malgrat els molts treballs que es van realitzant –com les Trobades d'Estudiosos del Parc– resten forats de coneixement, sobre presència o no d'algunes plantes vasculars poc conegudes, o d'altres millor conegudes però on falta alguna nova distribució.

Mètode de treball

Recopilació de dades mitjançant el treball de camp, confecció d'una base de dades de les espècies trobades i després presentades per ordre alfabètic.

Resultats plantes vasculars

Arenaria fontqueri* ssp. *cavanillesiana (Font Quer) M. A. Cardona et J. M. Montserrat arenària del Montcau.

Espècie ja estudiada en detall per Albert Palou, Carme Casas i Llorenç Sàez (2014). Només vull indicar dues UTM en què he trobat aquesta planta cariofilàcia. A la serra de Sant Llorenç, en particular a les codines del turó del Gurugú –UTM 1809– on conviu amb una més abundant *A. conimbricensis* i al Coll LLarg i vessant solei de la carena de l'Illa –UTM 1909–, on *A. fontqueri* ssp. *cavanillesiana* és majoritària. En aquest últim lloc hi ha també la major població del parc de *Iris lutescens* ssp. *lutescens*, afegint-hi les clapes del proper Muronell. Sobre la protecció de *A. fontqueri* ssp. *cavanillesiana* coincideixo amb l'estudi esmentat al principi, que cal incidir en la protecció al Montcau i a la Mola, per la gran aglomeració de visitants els dies festius, a més de les destrosses dels senglars i cabirols, i a la Mola a més a més amb les mules que hi pasturen, propietat del restaurant, que crec s'hauria de rebaixar a un simple bar, tal com exposava un document dels gestors del parc fa uns pocs anys.

Centaurea jacea* L. ssp. *vinyalsii (Sennen) Bolòs, Nuet, Panareda.

Estava citada al Bages i a Comellas (2003), i vaig afegir dues cites de Mura (Bages) i Vacarisses (Vallès Occ.) mirant cap a Montserrat. L'he trobat també al sud de Sant

*Soci del Grup de Botànica del Centre Excursionista de Terrassa.

*Soci de la Institució Catalana d'Història Natural.

*Besnét de Jacint Elias i Escayol, que fou soci de ICHN.
antonicomellas11@gmail.com

Llorenç Savall, vers el Molí d'Agell i vers la font i basses del Llogari (Vallès Occ.) prop ja del Bages. Planta amb preferències continentals. Florida a l'agost.

***Clypeola jonthlaspi* L. ssp. *jonthlaspi*.** Crenolla.

Petita planta anual de la família de les crucíferes, amb petits fruits rodons i pilosos molt característics, que creix vora camins i codines, on he trobat sempre aquesta planta. Cites a Sant Llorenç: carena de l'Illa, codina vers Castellassa. Cites a la serra de l'Obac: vers la Falconera, turó del Norbert, collet de Pal, vers la roca del Corb.

***Convolvulus lanuginosus* Desr. var. *lanuginosus*.** Corretjola llanosa.

Viu en brolles i clarianes assolellades, en els llocs més àrids. Té molta pilositat argentada i emet vàries tiges, i té les flors ben blanques. Cites: a Vallhonestà i a la carena de la màquina de Tren (l'Obac) on vaig comptar uns 30 exemplars en plena floració a primers de juny. Altres dades també a J. Canals (1997).

Convolvulus lanuginosus.

***Hirschfeldia incana* (L.) Lagrèze-Fossat** Ravenissa incana.

Planta de la família de les crucíferes, típica a vora de camins i erms, i molt invasora. Va colonitzant poc a poc les vores dels camins més trillats del parc, i també algunes codines. En tinc dades tant de l'Obac com de Sant Llorenç. És molt greu l'ocupació que ha fet de camins i feixes de la Mola, però on cal més reduir-la és a la banda nord de la Mola, abans que infesti aquests prats i codines, que estan per sobre dels 1.000 metres, i que contenen una flora molt interessant.

Linaria arvensis* (L.) Desf. ssp. *arvensis linària blava

Planta delicada, de flor blava, creix, escassa, vora camins i codines. L'he trobada florida el mes d'abril al Coll Llarg, sota la Castellassa.

Polypodium interjectum. Shivas polipodi mestís.

Falguera de frondes una mica més grans que *P.vulgare*. A les cites que ja recull A. M. Hernández (1993) hi afegeixo que l'he trobat sobre la cúpula que cobreix el Pou de Glaç superior, juntament amb *Viola alba*, *Hypericum montanum*, *Asplenium trichomanes*, *Geranium robertianum*, *Silene latifolia*, *Asplenium adiantum-nigrum* i *Rubus ulmifolius*. Ja hi havia alguna cita a A. M. Hernández (1993).

Reseda luteola L. ssp. *luteola*. Galda.

Planta bianual, pròpia de camins i marges. A. M. Hernández (1993) recull una cita antiga, a la Mata, cita feta per part de Cadevall. Precisament l'he retrobat en una petita feixa de la Mata, el mes d'agost ja amb fruits. Del mateix gènere trobem *Reseda lutea*, espècie més abundant, de la qual tinc moltes cites tant a l'Obac com a sant Llorenç.

Saxifraga catalaunica Boiss. Corona de reina.

Espècie que creix en fissures de roca calcària, principalment distribuïda pel sector de Sant Llorenç. Només està citada a l'Obac per A. M. Hernández (1993) a la Falconera, on l'he vista. Tinc dues notes dels anys vuitantes d'haver-la vist a la cinglera darrera la Font de la Portella-Serra de l'Obac- i una mica més enllà. També el gener d'enguany he vist quatre petites plantes de corona de reina, acompanyades de *Ramonda myconi*, sota el sentinella de la Fosca, també a la serra de l'Obac. Serra on no hi és, doncs, gaire abundant.

Sideritis romana L. ssp. *romana*. Espinadella petita.

De la família de les labiades, cada planta treu diverses tiges, i les flors són totalment blanques. Hi ha fins avui una única cita de Lapraz segons recull A.M. HERNÁNDEZ (1993) a les rodalies del Montcau. Tinc una cita del camí de la Font Soleia i dalt de la Mola, i enguany he trobat dos exemplars en flor a la gran codina inferior de la Tanca.

Sideritis romana.

En aquesta codina hi ha també la població més gran de *Scilla autumnalis*, segons treball de Comellas (1990).

Viola tricolor L. Pensament menut.

He trobat aquest pensament dalt del turó del Montcau. En flor a primers de maig.

Briòfits

Neckera complanata (Hedw) Huebener.

Molsa sobretot epífita en el parc, sobre troncs d'arbres i a vegades sobre tiges petites de boix. Llocs ombrívols i llocs amb boira baixa. Cites a Sant Llorenç: Riera Arenes vers Coll Prunera, Sot de la Bota, Santa Agnès i canal Freda, vers Morral d'en Bens. Cites de l'Obac: La Roureda, torrent de la font Freda, torrent del collet Estret, vers la font de la Portella, obaga de Castellsapera.

Plagiomnium undulatum (Hedw) T.J. Kop.

Molsa que viu bé sobre boscos humits. Cites de Sant Llorenç: Canal Freda i Santa Agnès. Cites a l'Obac: torrent Mitger, torrent Collet Estret, torrent Roure Monjo, font del Llimac, torrent del Llac Petit, font de la Cirera, riera de Gaià, vers la Casa Vella de l'Obac, vers la Barata.

Hepàtica

Plagiochilla porelloides (Dumort)

Viú a l'ombra sobre sòls humífers. Cites a l'Obac: vers la Barata, torrent Mitger, font del Troncó.

Conclusions

Crec que el millor coneixement de qualsevol espècie sempre permetrà una millor protecció, com així ho espero.

BIBLIOGRAFIA

- BOLÒS, ORIOL, VIGO, J. (1984-2001) Flora dels Països Catalans. Ed. Barcino. Barcelona.
- CANALS, J. (1997) IV Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Barcelona.
- COMELLAS, A. (1990) II col·loqui de Naturalistes Vallesans. Sabadell.
- COMELLAS, A. (2003) VI Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Barcelona.
- HERNÁNDEZ, A. M. (1993) Estudi florístic de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Barcelona.
- PALOU, A., CASAS, C., SÁEZ, LL. (2014) VIII Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Barcelona

LA COVA DELS MATINERS, UN CAU D'EMBOSCATS ENTRE VILADECAVALLS I VACARISSES

Per David Hernández Hernández

Ressenya d'una cova inèdita, l'existència i el topònim de la qual ha perdurat gràcies a dos avis del poble de Viladecavalls: en Lluís Turu i en Miquel Margarit.

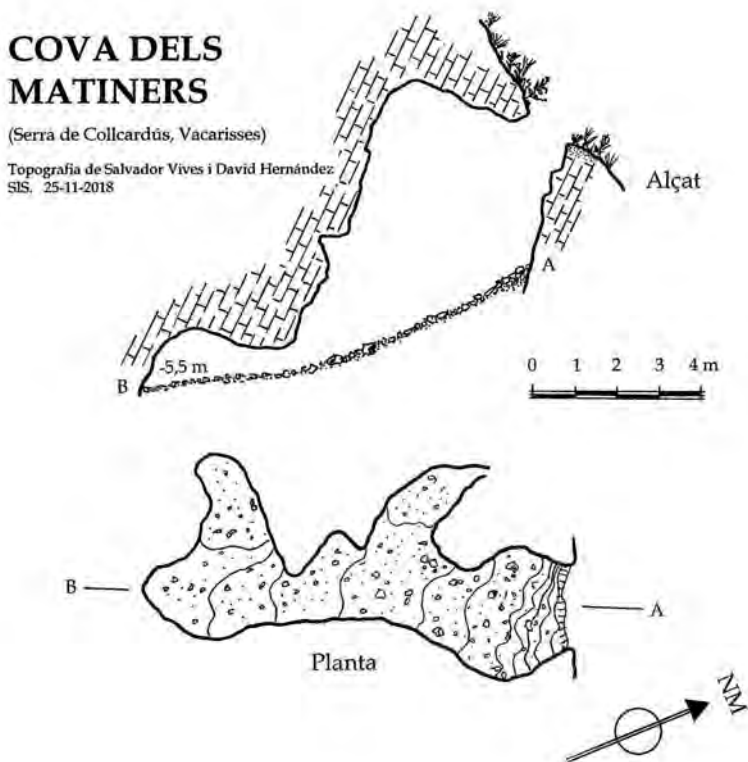
La cova dels Matiners.

Encara que sembli mentida, la descoberta d'aquesta cavitat té com a origen la meua afició per les barraques de pedra seca, i la Wikipedra. Al juliol d'enguany estava navegant pel mapa de Wikipedra tot cercant barraques properes a Vacarisses, el meu particular camp base barracaire; i em va sorprendre veure que algú havia pujat dues bufones barraques al veí terme de Viladecavalls. L'autora de les dues fitxes (codis 15388 i 15389) era una tal María José Rodríguez Soriano, i a l'apartat de comentaris de la fitxa ella explicava que les havia visitat gràcies a què el senyor Lluís Turu del poble de Viladecavalls li havia portat fins a elles. Amb aquestes úniques dades inicials, i amb l'ajuda d'un cercador d'internet i de les Pàgines Blanques telefòniques, vaig acabar comunicant-me amb aquestes dues persones.

La María José em va explicar telefònicament que és regidora a l'oposició a l'Ajuntament de Viladecavalls i que està interessada en recuperar i divulgar el patrimoni

ruderal del municipi. També m'explicà que en Lluís és fill de Viladecavalls i coneix la muntanya del Ros com a sí mateix, perquè té més de 80 anys i des de sempre ha voltat per aquests rodals. Com ell mateix diu: "sóc un ocell de bosc"; i aprofita qualsevol oportunitat per agafar el cotxe i voltar per la solella del Ros. Per aquest motiu un dia que la Maria José enraonava sobre aquest tema amb el seu veí Lluís, ell li va dir que recordava que als anys 80 havia vist una barraca de pedra seca ben conservada prop de can Boada de les Parentes. Així que, a petició de la seva veïna, en Lluís hi va tornar per veure si la retrobava; i sí, finalment la va trobar completament embardissada. Aquell mateix dia, prenent una drecera per tornar al cotxe i de forma inesperada, es va topar amb una altra barraca que també estava ben conservada. Finalment hi van tornar els dos plegats i ella va prendre les dades i les fotografies necessàries per pujar-les a la Wikipedra. En aquella conversa telefònica la Maria José em va confessar que no se'n sortia bé amb l'aparell GPS, i que segurament les coordenades de les dues barraques no eren del tot correctes. Així que finalment ella va concertar una sortida conjunta amb en Lluís Turu que tenia com a objectiu inicial visitar les dues barraques i geolocalitzar-les acuradament.

Passada la calor de l'estiu, el dissabte 20 d'octubre, en companyia de l'Armengol Gelabert, vàrem quedar davant de cal Mir, la casa familiar del carrer Major de Viladecavalls on viu en Lluís i la seva dona. Ell ens va portar amb el seu tot terreny fins a les dues barraques, i després també ens va ensenyar dos antigots molt interessants. En finalitzar la jornada en Lluís ens va parlar d'un amagatall d'emboscats de la Guerra Civil que coneixia

al sector del turó del Ros. Ens va explicar que qui l'havia portat fins aquest antic refugi era en Miquel Margarit de ca l'Àvaro, una casa del carrer de Sant Martí. El Miquel, amb 92 anys d'edat, és un dels homes més grans del poble i encara conserva una molt bona memòria. Nosaltres vàrem respondre que estàvem delerosos de visitar aquell cau

Detall de l'interior de la cova.

d'embocats i que a la propera sortida conjunta hi havíem d'anar.

Finalment vàrem concertar la següent sortida pel dijous 22 de novembre. Amb l'ajuda del bon cotxe del Lluís, primer ens vam apropar a una perduda barraca que jo havia descobert unes setmanes abans a prop de l'autopista, i no gaire lluny de les altres dues. Després el Lluís ens va ensenyar un forn de calç poc conegut proper a can Boada de les Parentes. I al final de la jornada amb el seu tot terreny vam enfil·lar l'ampla pista que duu cap al coll de can Margarit. Allà vàrem baixar del cotxe, i el Lluís ens va acompanyar fins a un lloc on ell podia arribar bé caminant (com ja he dit abans en Lluís és un home gran i porta una pròtesi a cada genoll). Des d'allà va assenyalar una direcció i una distància aproximada per arribar a la cavitat. Jo vaig seguir escrupolosament les seves indicacions, i en pocs segons vaig albirar una ampla boca d'avenc mig tapada per la vegetació. En arribar al costat de la boca, vaig veure que l'avenc no era gaire pregon (uns 3.5 metres) i que de seguida s'arribava a un pla lleugerament inclinat i de fàcil progressió. A més a més, les parets del petit pou inicial tenen un parell d'esglaonets i agafadors que fan que la baixada sigui relativament fàcil i no calgui corda. Un cop dins, vaig recórrer les dues curtes galeries (deu tenir un recorregut total d'entre 10 i 15 metres); i al final de la més llarga i fonda vaig veure dos petits ratpenats fent la migdiada i unes grans aranyes amb la panxa rodona i gran. Al peu del pou d'entrada em va semblar identificar un petit parament fet per l'home, però estava gairebé colgat per la terra que s'escola per la boca i va acumulant-se a l'interior de la cavitat. Jo no vaig tocar ni furgar res, perquè no tinc els coneixements ni el permís de l'administració per ficar la mà en un potencial jaciment arqueològic com aquest. Geològicament parlant no hi havia dubte, la cova estava excavada en pedra calcària blanca.

En sortir i tornar al lloc on m'esperava el Lluís, li vaig expressar la meua alegria per la cova i li vaig demanar pel seu nom. Ell em va explicar que el Miquel Margarit l'anomena cova dels Matiners, però que no en sabia el motiu. Jo volia saber-ne més sobre aquella cova tan poc coneguda fora del cercle dels oriünds del poble de Viladecavalls, així que li vaig demanar al Lluís si em podia presentar la font d'informació originària

d'aquest cau d'emboscats: en Miquel Margarit. El Lluís em va dir que no hi havia cap problema, i aquell mateix migdia en tornar al poble em va acompanyar fins a la porta de ca l'Àvaro del carrer de Sant Martí. Va picar a la porta i al cap d'una estona va obrir-la un home molt gran amb la cara molt arrugada i que no s'hi veia bé (92 anys); era el Miquel. Després de les presentacions de rigor i preguntat per l'amagatall, el Miquel, molt amablement (es veu que li agrada xerrar), ens va explicar que coneix aquesta cova des que era un infant, quan anava a caçar amb el seu pare per aquests verals. El seu pare va ser qui li va dir el nom amb el que era coneguda per la gent del poble: la cova dels Matiners, i que havia servit d'amagatall pels emboscats del poble que no volien anar al front republicà durant la Guerra Civil. Després, a la vora de l'escalfor de la seva llar foc, el Miquel i jo vàrem continuar xerrant més de dues hores sobre barraques i masos perduts de Viladecavalls; uns temes que ara no venen a tomb.

Aquell mateix vespre, a casa, vaig agafar l'ordinador per profunditzar en l'origen del topònim de la cova. L'únic que tenia clar és que una de les tres Guerres Carlines que es van patir a Espanya durant el segle XIX es va anomenar Guerra dels Matiners i que el seu escenari principal va ser Catalunya. La Viquipèdia diu que la Segona Guerra Carlina o Guerra dels Matiners fou una guerra civil espanyola del segle XIX emmarcada en el

Boca de la cavitat.

context de l'enfrontament originat en el conflicte de successió dinàstica a la corona d'Espanya conegut genèricament com les Guerres Carlines i que tingué lloc bàsicament a Catalunya entre el 1846 i el 1849. A tall d'anècdota també explicaré que els “matiners” eren anomenats així perquè les partides de guerrillers rebels iniciaven les seves activitats a primera hora del matí quan l'exèrcit regular encara descansava. Per tant, pel que ens diu el topònim amb el que era coneguda al poble de Viladecavalls, en aquesta cova es va amagar una partida de guerrillers, matiners, a mitjan segle XIX. I pel que m'expliquen el Miquel Margarit i el Lluís Turu també va servir d'amagatall d'emboscats a la darrera guerra civil que va patir Catalunya: la coneguda com la Guerra Civil (1936-1939).

Pel coneixement que tinc de les cavitats inventariades al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac i rodalies (Espeleoíndex i d'altres fonts), jo suposava que aquesta cavitat era inèdita i que, en conseqüència, a la SIS del CET (Secció d'Investigacions Subterrànies del Centre Excursionista de Terrassa) estarien interessats en visitar-la i fer-ne la ressenya i topografia de rigor. Així que aquell mateix vespre vaig enviar-li un e-mail al membre de la SIS Salvador Vives. A l'endemà el Salvador

Mirador de les ruïnes del Ros.

Forat del Vent.

em respongué reconeixent que la cavitat podia ser una cosa força interessant. Finalment vàrem concertar una sortida pel diumenge 25 de novembre. Ell va dur els estris per fer les mesures de la cova, i jo el vaig acompanyar fins a la boca de la cova i ajudar en allò què vaig poder. El resultat va ser aquest reportatge fotogràfic i aquesta topografia, que ja quedarà per sempre a l'arxiu de la SIS del CET.

Vam tancar aquella matinal pujant plegats a les ruïnes del mas del Ros, al cim del Ros, i al forat del Vent.

No tinc res més a dir, només agrair, per ordre cronològic, a la María José Rodríguez, al Lluís Turu, al Miquel Margarit, i al Salvador Vives les seves aportacions. Si qualsevol d'ells hagués faltat, aquesta cova no hauria sortit de la foscor documental on ha estat amagada durant tants anys.

Fotos: Salvador Vives i Jorba.

PASSEJADES PEL PARC

Per Enric Prat Balaguer i Josep Trullàs Cruz

El programa del Centre Excursionista de Terrassa que hem anomenat **Passejades pel Parc**, és un seguit de sortides matinals d'uns 8-10 quilòmetres que recull dues inquietuds: aprofitar la sort que els terrassencs tenim de tenir el Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac a tocar de casa i donar servei a les persones que tenen l'oportunitat de passejar-hi entre setmana.

En aquesta societat cada cop més líquida que vivim res és constant i cada dia més persones poden sortir d'excursió qualsevol dia de la setmana. Alguns perquè estan temporalment sense feina, altres perquè gaudeixen de la jubilació i d'un perfecte estat de forma i de salut, altres perquè el seu horari laboral ho permet.

Passejades pel Parc vol portar aquestes persones a descobrir alguns dels moltíssims indrets interessants que s'amaguen al nostre Parc Natural. Defuig els camins més coneguts per endinsar-se en el laberint de canals, codines, boscos i cingleres tan característics de Sant Llorenç i l'Obac. Desitgem que ens hi vulgueu acompanyar.

Des que vàrem començar les Passejades el 2012, els responsables sempre hem sigut els mateixos, l'Enric Prat i el Josep Trullàs. La participació d'aquets set anys ha sigut de 97 excursionistes diferents, amb una mitjana de 22 persones per sortida. La primera sortida de les **Passejades pel Parc** va ser el 22 de febrer de 2012 a la font de l'Hort, la font Freda i la font dels Confits, un recorregut de 8 quilòmetres i un desnivell de 317 m. Vint-i-quatre participants. No està malament per començar.

Al llarg d'aquets set anys cada segon dimecres de cada mes hem sortit els matins d'excursió a visitar el gran ventall de possibilitats que ens ofereix el Parc, ermites, fonts, masies, castells enrunats, tombes medievals, coves, avencs, balms obrades, arbres centenaris, pous de glaç, forns de calç i de pega, teuleries, barraques de vinya i

el gran tresor del Parc les Tines de pedra seca de les valls del Montcau i els pobles del seu entorn. La geòloga Gemma Pirla, companya de la SIS, ens ha acompanyat moltes vegades per tal d'explicar-nos el fenòmens geològics de la muntanya, les formes d'erosió dels conglomerats, les agulles, les coves i d'altres fenòmens geològics del Parc.

Les sortides no es limiten solament a Passejar, dins el grup comptem amb gent de gran experiència que ens delecten amb les seves vivències com ho fa en Rossend Sanllehi, nascut al poble de Mura, bon coneixedor de tot el Parc; a cada sortida ens explica històries a la vora del foc escoltades quan era petit pels seus pares i avis. Històries de capellans, de maquis i guàrdies civils, baralles entre veïns, casaments concertats d'hereus i pubilles, morts i assassinats sense resoldre.

Un altre habitual de les sortides es l'Àngel Manuel Hernández, botànic. A cada sortida ens fa gaudir de les seves explicacions molt acurades tant de plantes com de flors; cada sortida és una classe de botànica que tot el grup agraïm moltíssim.

El Parc és com el pati de casa en gros, tot té un nom: les fonts, els arbres, les capelles, les coves i els avencs, els cims i turons i la seva història. Per recordar-nos d'aquestes històries tenim el Pere Ferrer i el Ricard Alegre que cada sortida, després d'esmorzar, ens llegeixen un conte o una llegenda, normalment són llegendes curtes que no són massa conegudes. Hem pogut escoltar, entre d'altres, l'*Assassinat de l'avenc dels Codolosos*, i la del *Pelegrí assassinat quan tornava de Roma a la balma dels Venedors*, i la de l'*Hostal de la mort*, a la meitat del camí Ral de Barcelona a Manresa, on desapareixien els traginers misteriosament i *La dona que va caure daltabaix de la roca Picarda* i va ser enterrada al collet de la Creueta. D'altres llegendes més alegres són els tresors que hi ha amagats en diferents llocs del Parc, com el de la cova dels fogars sota la cinglera de la torrota de l'Obac, el tresor del Farell i el tresor del Queixal del Llop. Contes com la de l'*àvia del Dalmau*, el *drac de Sant Llorenç* i el molt conegut dels *Moneders falsos dels Òbits*.

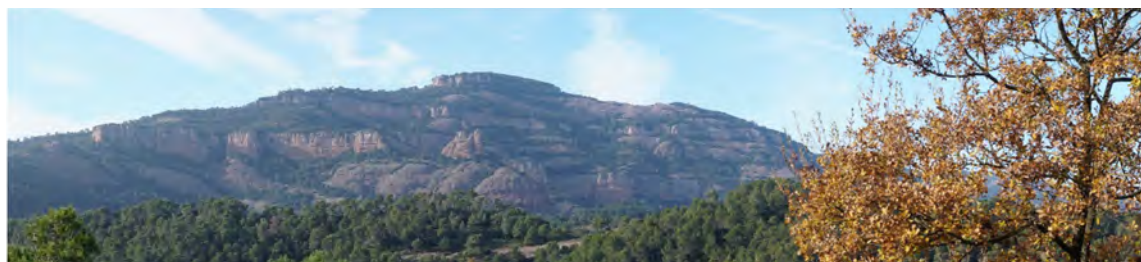
Històries de bandolers com en Capablanca, en Trucafort, el Mitja Galta, el petit de la Muntada. Històries de llenyataires com en Cipriano, que venia llenya i carbó sota una alzina que ha acabat portant el seu nom. Històries de bruixes, la més famosa la Caubona de Sant Llorenç Savall. A Castellar del Vallès, la nit de Sant Joan, les bruixes es transformaven en mosques i així podien fer més el que volien. Històries dels aplecs que es celebraven a les diferents ermites del parc (Sant Jaume de la Mata) on es reunien tots el pagesos de les masies i on s'arreglaven matrimonis.

Fa 200 anys el parc era més viu que mai, llenyataires, carboners, homes que guardaven el glaç dins de pous, d'altres que treballaven en forns per fabricar calç, vidre i pega, sense oblidar els que treballaven a peu de vinya i feien el vi a les mateixes tines de pedra seca, la majoria d'ells vivien llargues temporades a les barraques de vinya que encara es conserven amagades al mig del bosc.

Una de les curiositats és la de l'ase que li carregaven les alforges de carbó a la font de la Pola, li donaven un copet al cul i ell tot sol anava xino-xano fins l'alzina del Sallari, on l'esperaven els carros per descarregar el carbó i endur-se'l a vendre a Terrassa; l'ase tornava tot sol a la Pola, això sí, ara carregat de queviures pa, vi, cansalada, etc.

Un altre dels atractius d'aquestes sortides és la d'anar fent fotografies al llarg del recorregut. Al llarg d'aquests set anys s'han fet dues exposicions de fotografies al CET de les excursions realitzades, a càrrec del fotògraf Enric Prat i Balaguer.

Tot això i més, hem pretès ensenyar a tots aquells que ens han acompanyat durant aquestes 77 passejades En un seguit tan gran d'excursions que òbviament ens han passat moltes anècdotes.

A la primera sortida que vàrem fer a la font dels Confits, es va apuntar gent de totes les edats, va venir un senyor ja gran, que potser al veure el nom de passejades igual es va confondre, tot i que el recorregut estava ben explicat que era de 8 quilòmetres i el desnivell de +317 metres, i va creure que ho podia fer. El recorregut començava als xiprers o el revolt de la Capella. Abans d'arribar a la font de l'Hort, ja vàrem intuir que el senyor no estava preparat per fer tot el recorregut però ell va insistir en continuar endavant. Després d'esmorzar al mirador del Castellar semblava que s'havia refet una mica, vam continuar per la font Freda però en arribar a la font dels Confits va ser quant va fer figa; resulta que va tenir una baixada de sucre. La feina va ser nostra per pujar-lo fins la carena de la Castanyera. Amb l'ajuda del Ricard Alegre, del Rossend, el Jaume i el Toni vàrem aconseguir arribar dalt la carena. En Jaume Galofre avisà a l'oficina del Parc, els guardes forestals es desplaçarem amb un tot terreny fins l'antic xalet on molt amablement el recolliren i el portaren fins al revolt de la Capella on teníem els cotxes aparcats, sense cap més conseqüència que la d'arribar tard a dinar.

En una altre sortida que vàrem fer a les fonts de la riera de Gaià, es presentà un senyor més jove que nosaltres; d'entrada ja vam veure que no encaixava amb el que és un excursionista. L'anècdota és que a l'hora d'esmorzar va treure d'una gran motxilla, un fogonet petit de càmping gas. Amb la sorpresa de tots el va encendre i es posà a torrar petites llesques de pa industrial que a mida que les anava torrant les deixava al seu costat, però no va comptar amb el *Joi* (el gos del Jaume Galofre) assidu a totes les sortides. En un tres i no res el *Joi* es va menjar totes les torrades i el jove excursionista es va quedar sense esmorzar. No sé si per la gana o la calor, més tard el senyor es va desmaiar al mig del bosc i va quedar estès a la vorera del camí, només feia que dir que aviséssim un taxi que l'anés a recollir. Altra cop els més veterans són els que van salvar la situació com aquell qui diu arrossegant-lo fins al pàrquing. Per sort no va passar d'aquí, però ja no l'hem vist mai més.

A la sortida que vam fer al Dalmau i a la font de Neda, tinguérem ocasió de visitar la balma del Bord, que es troba al començament de la canal de Santa Agnès on hi viuí el José Maria, aïllat de tota la gent, sense recursos que no siguin els naturals de la terra; aquest home malviu feliçment en aquesta petita balma que li serveix de refugi. Apartat de la civilització, sense cap tipus d'informació, premsa, televisió ni ràdio, aquest home fa 23 anys que viu en aquesta balma, només en companyia dels sorolls del vent i del cant dels ocells. Ens rebé molt amablement i ens contestà tot tipus de preguntes que li férem: com vivia, què menjava, com dormia, quina classe de vida portava, etc. Ens férem unes fotos i l'obsequiàrem amb unes taronges i mandarines que portàvem i que va acceptar molt content. Vam de tornar-hi un altre dia.

Cada any per Nadal i abans de les vacances d'estiu fem un dinar de germanor, sempre a un poble diferent i dels entorns del Parc. Una de les tradicions, és que cada any per Nadal el Parc s'omple de pessebres per tots els racons, camins, collets, turons, coves, etc. i cada any per Nadal organitzem un recorregut on podem admirar una mostra d'aquests pessebres, sempre acabant en una bona taula per celebrar les festes.

Agraïm sincerament a totes aquelles persones que durant aquests anys ens han acompanyat caminant al nostre costat, i també a tots aquells que han col·laborat en l'organització de les sortides, ja que gràcies al seu recolzament hem seguit endavant. El Parc és molt gran i encara ens queden molts racons per visitar, esperem que seguiu molts anys confiant en nosaltres.

PARASITISME VEGETAL EN LA FLORA SILVESTRE DEL PARC NATURAL DE SANT LLORENÇ DEL MUNT I L'OBAC

Per Joaquim Pérez i Raventós

Membre de la Secció de Ciències Naturals del CET

Aquest monogràfic és per donar a conèixer les plantes paràsites del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. La flora de les paràsites és de molta complexitat morfològica i fisiològica. És útil fer conèixer el terme “paràsit”, és del grec “per” (*al costat*) i “sitos” (*gra o menjar*) que literalment significa “al costat del menjar”.

Ha resultat molt complexa la tasca de fer-ho accessible i en forma pedagògica, per donar-ho a conèixer fugint d'un llenguatge molt científic. No es profunditzarà en molts dels conceptes fisiològics que són complexes i no és el motiu d'aquesta monografia.

Les plantes paràsites formen un grup captivador d'organismes en el regne Plantes, la seva forma de vida a expenses d'altres plantes de les que se n'aprofiten obtenint l'aigua i els nutrients per elles, han evolucionat des d'una primitiva **autotròfia** (*fenomen a favor de les plantes que es mantenen elles mateixes per sobreviure per nodrir-se partint de matèria inorgànica*). A l'**heterotròfia**, (*formes més evolucionades que mantenen l'aptitud fotosintètica i poden sintetitzar hidrats de carboni i obtenir substàncies orgàniques a partir de fonts externes i les que han perdut per complet la seva funció clorofil·lica*).

Des de que les primeres plantes que varen colonitzar la terra ferma, ara fa uns 420 milions d'anys, hi ha hagut interaccions entre elles i amb d'altres organismes vius, la qual cosa els ha permès sobreviure i adaptar-se a nous hàbits. A mesura que passaven els períodes geològics, aquests lligams entre plantes són de dues classes:

La simbiosi mutualista, en la qual els dos organismes obtenen un benefici.

El parasitisme, on sols un dels organismes es beneficia a costa de l'altre.

Els lligams simbiòtics són fets per plantes en general fanerògames, i són relacions entre aquestes i fongs micorizògens o entre fanerògames i bacteris que puguin fitxar el nitrogen atmosfèric.

Del parasitisme sols un reduït nombre de fanerògames, poden intervenir amb altres fanerògames mitjançant accions de parasitisme.

Les plantes paràsites són capaces d'establir relacions específiques i especials amb el sistema vascular dels seus hostes, i depenen dels seus hostes per poder obtenir l'aigua necessària, els nutrients i metabòlits per mantenir-se vives. Les plantes paràsites tenen un sistema nutricional complex.

Per comprendre el parasitisme, cal entendre el sistema tròfic (*nutrició*), que hi ha entre plantes. La majoria de plantes verdes (*angiospermes*) són **autòtrofes**, produeixen la seva pròpia font de carboni mitjançant la fotosíntesi i sintetitzant les substàncies essencials pel seu metabolisme a través de la clorofil·la, (*substància present a les fulles de les plantes que activada amb l'energia del sol, és capaç de transformar el diòxid de carboni present en l'aire amb nutrient*).

Però hi ha plantes que han adoptat un sistema nutricional **heterotròfic** doncs no són capaces de produir el seu aliment dins del seu organisme sinó que han de consumir-ne d'altres ja sintetitzats per altres organismes.

D'aquestes plantes heterotròfiques hi ha dues categories: les **micòtrofes** i les **paràsites haustorials**.

Les **micòtrofes**, mal anomenades sapròfites, fan simbiosi amb certs fongs i obtenen carbohidrats i altres nutrients amb la unió de l'hoste, parasitant un fong micorrizogen. D'aquesta simbiosi fong-planta es produeix entre l'arrel de les plantes micòtrofes i el fong per la qual cosa es coneix com a micorrizes; tots dos organismes són beneficiats.

Les **haustorials** són plantes paràsites que tenen les tiges o a les arrels amb unes modificacions anomenades haustoris. Un haustori és un òrgan propi de totes les plantes paràsites que connecta físicament amb les arrels de l'hoste i té la funció d'absorbir substàncies nutrients d'aquest.

Dins de la diversitat de plantes paràsites haustorials, hi ha dos tipus de parasitisme: les plantes **Hemiparàsites** i les **Holoparàsites**.

Les **Hemiparàsites** contenen clorofil·la quan són madures, per tant són plantes fotosintètiques, que depenen parcialment de l'hoste i obtenen l'aigua i els nutrients dissolts per mitjà dels seus haustoris connectant-se al xilema de la planta hoste i es divideixen en dos tipus, **Hemiparàsites facultatives** i **Hemiparàsites obligades**.

Les **H. facultatives**, són independents de la planta hoste per fer el seu cicle vital, doncs són fotosintètiques, però potser quan troben una arrel de l'hoste, per mitjà del haustori extreuen l'aigua i els minerals dissolts.

Exemple: la fonollada groga, *Odontites lutea*.

Les **H. Obligades**. El cos vegetatiu d'aquest tipus de plantes (les arrels, tiges i fulles) està una mica transformat, però totes fan fotosíntesi i tenen color verd puix tenen clorofil·la. Aquestes han d'ajuntar-se amb la planta hoste per completar el seu cicle vital, prenent de l'hoste obtenint les substàncies nutritives l'aigua i sals minerals del xilema i del floema de la planta que parasiten. D'aquestes es poden diferenciar dues formes, **les primitives i les avançades**.

Les Hemiparàsites obligades primitives; són les que parasiten les tiges i aprofiten l'acció fotosintètica del xilema, i com són paràsites caulinars no poden viure sense el seu hoste.

Exemples: el vesc, *Viscum sp.*, i *Thesium sp.*

Les Hemiparàsites obligades avançades; el fet d'unir-se no sols al xilema de l'hoste, sinó que també obtenen d'ell compostos de carboni a través d'unions de l'haustori amb el floema.

Exemples: alguns gèneres de *Convolvulàcies*, *Escrofulariàcies*.

Les **Holoparàsites**, plantes que són totalment dependents del seu hoste. En aquestes plantes és molt evident el seu parasitisme, hi ha una transformació sencera del seu aparell vegetatiu: no tenen arrels sinó haustoris, no tenen clorofil·la, (per tant no fan la fotosíntesi) i són de colors clars i han de confiar amb haustoris per aconseguir el contingut del xilema de l'hoste, l'aigua i nutrients, i a partir del floema productes de la fotosíntesi. La part vegetativa d'aquestes plantes és molt petita, però tenen flors per reproduir-se de forma sexual.

Exemples: *Cuscuta sp.*, *Orobancha sp.* i *Cytinus sp.*

Convé diferenciar una planta que és paràsit d'una que és patògena. La diferenciació està en poder saber quina alteració ha provocat a l'hoste. Les patògenes tenen un impacte negatiu en l'hoste si és cultivada o recol·lectada per l'home. Algunes plantes paràsites poden provocar una patogènia (malaltia en l'hoste), que l'afectin molt perjudicialment

en la seva fisiologia i posterior fecundació. Dins de les variacions dels graus de patogènesi en els seus cicles vitals, totes les espècies de plantes paràsites han tingut com a condició de respectar l'hoste, no eliminar-lo, sense abans d'haver refermat la seva reproducció.

No queda del tot clar el perquè de la preferència de la planta paràsita sobre l'hoste, possiblement sigui a l'elecció del servidor més desitjable per a obtenir un creixement òptim.

Les famílies de plantes paràsites presents al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac són poques, però si un és observador o curiós, pot contemplar la seva presència.

Llista de famílies que he observat:

Convolvulàcies

Orobancàcies

Rafflesiàcies

Escrofulariàcies

Santalàcies

És molt possible que hi hagi més plantes paràsites, estic totalment convençut de la seva existència dins del Parc Natural de Sant Llorenç i l'Obac; he observat algunes plantes més, però no he pogut identificar-les degudament; d'altres citades no les he localitzat i caldrà seguint observant-ne la flora.

Clau dicotòmica de les famílies de plantes paràsites.

- 1 Plantes holoparàsites sense clorofil·la, amb haustoris 2
- 1 Plantes hemiparàsites, amb clorofil·la, amb arrels 4
- 2 Tiges primes, trepadores, flors petites en forma de glomèruls densos **Convolvulàcies**
- 2 Tiges gruixudes, dretes i flors grans, de més d'1 cm de diàmetre, en raïm o en inflorescències fluïxes 3
- 3 Flors actinomorfs, fruit en baia, **Rafflesiàcies**
- 3 Flors zigomorfs, fruit en càpsula, **Orobancàcies**
- 4 Flors sense periant o amb les peces del periant del mateix color i consistència (periant és el conjunt del calze i la corol·la) **Santalàcies**
- 4 Flors amb les dues peces periàntiques de color i consistències diferents. Escrofulariàcies

CONVOLVULÀCIES

Gènere, *Cuscuta* sp.

Planta holoparàsita que sol aparèixer en forma anual sobre plantes a la primavera; són identificables perquè forma un embolic de tiges fines de color ataronjat, vermell o groc, i s'enrosquen a la planta de la qual vol alimentar-se, no té ni fulles ni arrels. Les *Cuscuta* no tenen clorofil·la per fer la fotosíntesi i és completament dependent de la planta que parasita per poder nodrir-se i sobreviure.

Després de la germinació dels seus fruits es produeix una curta arrel i una tija prima, la nova planta de *Cuscuta* necessita de la llum, creix primerament com un arc, després es redreça i lentament comença a rotar amb un moviment contrari a les agulles del rellotge i adherir-se sobre la planta hoste. Durant aquesta etapa la planta conté alguna clorofil·la i té un color verd que aviat perdrà. *Cuscuta* emet haustoris caulinars (que actuen sobre les tiges) en forma de punters que entren i connecten amb el sistema vascular de l'hoste, els que en endavant garanteixen que la paràsita visqui completament a costa d'aquesta. L'absorció de nutrients es fa pels haustoris caulinars que entren als

teixits conductors de la tija i de les fulles. Després de l'adhesió a l'hoste, noves arrels es desenvolupen amb un creixement molt ràpid.

Durant aquest període de germinació la plàntula de *Cuscuta* es desconnecta de la terra i mor si no aconsegueix connectar amb l'hoste adequat en pocs dies.

Cuscuta fa flors amb raïms que poden ser blanques, rosades o groguenques, són petites, actinomorfes (que tenen com a mínim dos plans de simetria), hermafrodites, de glabres a piloses, els fruits en abundants càpsules indehiscent, que tenen llavors, regularment rodones, poden produir unes 16.000 llavors per planta madura. Aquestes llavors majoritàriament són dures i el seu recobriment protector és impermeable a l'oxigen i l'aigua cosa que fa que la seva germinació sigui molt llarga. Quan cauen a terra sols una petita part de la seva producció total de llavors poden germinar; les llavors de *Cuscuta* tenen una longevitat molt llarga a terra i en sec.

El seu hàbitat es pot reconèixer fàcilment doncs formen grans masses de tiges sobre l'hoste i que a vegades poden arribar a tapar-lo completament. Floreix d'abril a setembre.

Dins del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac es pot observar sobre farigoles i altres vegetals herbacis. És freqüent *Cuscuta epithymum* sp. *epithymum*. Nom popular: cabells, cabells d'àngel. Dins de la nomenclatura popular té molts noms.

Cuscuta epithymum sobre *Melilotus neapolitana*.

RAFFLESIÀCIES

Descripció

Família de plantes holoparàsites, dicotiledònies paràsites o endoparàsita (*paràsits que es desenvolupen en l'interior de la planta que parasiten*), sense clorofil·la, amb l'aparell vegetatiu reduït en gran part a una mena de filaments que creixen dins les arrels o les tiges de la planta parasitada. Les tiges florals dretes poden ser solitàries o amb grup fins a 10-13 sobre la mateixa arrel, flors actinomorfes, generalment unisexuals de periant simple i d'ovari ínfer, les fulles en forma d'esquames, situades a la base de les flors o de les inflorescències; les fulles amagades a terra són blanquinoses i les exteriors d'un color groc pàl·lid o vermelloses, el **periant** (*recobriment per peces estèrils que protegeixen les parts reproductores de la flor*) de les flors masculines amb una columna central que porta els estams o els estigmes, el periant de les flors femenines en forma d'ampolla, ample de sota i estret a la part superior, de color groc, fruit carnós en baia. A la primavera, als peus de les estepes, surt a la superfície una mena de tija molt curta i carnosa, com un borró cobert d'esquames d'un roig escarlata que, a l'obrir-se, mostraran les flors de pètals blancs. Aquest brot vermell ran de terra amb les flors és tot el que es veu. La part inferior està adherida a les arrels de l'estepa, a la qual parasita. Aquest gènere paràsit d'estepa és l'únic representant a Europa de la família rafflesiàcies, constituïda tota ella

per plantes estrictament paràsites i de distribució majoritàriament tropical.

Les rafflesiàcies observades al Parc, generalment parasiten les plantes del gènere *Cistus*, també ho poden fer sobre *Fumana*, *Helianthemum* encara que d'aquests no s'ha pogut observar.

La pollinització pot ser per formigues, vespes. Aquests insectes sols busquen la recompensa del nèctar, la disseminació de llavors pot ser per endozoocora, per mamífers, senglars, ratolins, que després de menjar-les les treuen amb els excrements les llavors en un bon estat de germinació.

Gènere *Cytinus*

La seva denominació de ***Cytinus***, ve del grec (*kytinos*) i del llatí (*cytinus* "quitinus") que vol dir flor del magraner (*Punica granatum*).

Són plantes perennes, no tenen clorofil·la, monoiques o dioiques, les tiges curtes i d'aspecte dur, primer són hipogees després epigees, sembla rebentar la terra quan emergeixen, folrada de fulles alternes, imbricades, la inflorescència és terminal i densa, les flors solitàries surten a les axil·les de bràctees calorejades, les flors les superiors o internes són masculines, les inferiors o externes són femenines, el periant amb quatre lòbuls són haloparàsites a l'arrel de diverses de cistàcies. Dins del Parc es pot observar:

El gènere ***Cytinus*** té dues espècies: ***Cytinus hypocistis*** i ***C. ruber***.

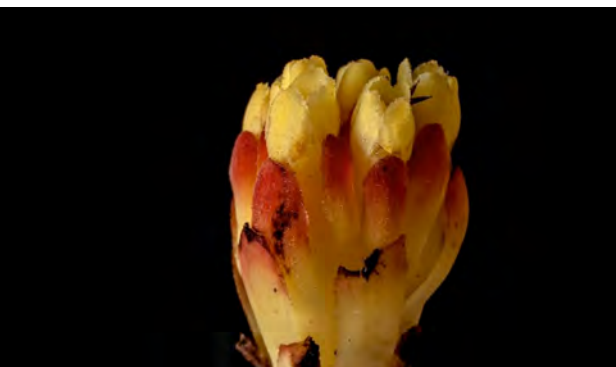
Cytinus hypocistis

Tiges florals, solitàries o amb de 10 a 13 tiges sobre la mateixa arrel, el periant de color groc com de llimona quan és fresc i més fosc quan s'està assecant. El tub del periant a les flors masculines s'estreny de sobta sota els lòbuls, el de les femenines és engruixit sota dels lòbuls. Les fulles epigees (que sobresurten del sòl), grogues amb un color des del vermell al granat; les bràctees i bractèoles vermelles foc i el fruit groc.

Cytinus hypocistis, paràsita a les estepes de flor blanca, *C. salviifolius*, (estepa borrera) *C. monspeliensis* (estepa negra), *C. ladanifer* (estepa ladanífera).

De l'espècie ***Cytinus hypocistis*** hi ha dues subespècies:

La ***Cytinus hypocistis* subsp. *hypocistis***. Tiges i fulles epigees de color vermell intens cap a la part apical, (a l'extrem superior). Inflorescències poden tenir de 5 a 10 flors, el periant de color groc a les flors femenines, és de 12-15 mm; les bràctees i bractèoles arriben fins a les flors o la sobrepassen lleugerament; el fruit fa de 5-7 mm. Fruit de 5-7 mm. També parasita les estepes de flor blanca, principalment *Cistus monspeliensis* (estepa negra).

Flors de plantes parasitàries de flor blanca.

En el seu hàbitat.

La ***Cytinus hypocistis* subsp. *macranthus***, de tiges i fulles epigees de color groc, a vegades vermellós. La inflorescència de variabilitat de 3 -20 flors; bràctees i bractèoles sobrepassen en 5-8 mm a les flors, periant groc llimona, fruit 10 mm. Paràsita de les estepes de flor blanca.

Cytinus ruber

Sinònims: *Cytinus hypocistis* subsp. *clusii*, *Cytinus hypocistis* subsp. *kermesinus*.

Tiges solitàries o en un feix de fins a 13 sobre la mateixa arrel, de color blanquinós en la porció enterrada i d'un roig vermellós a la part superior. Les fulles de la part superior més grans que les inferiors, obtuses, densament imbricades de color vermellós. Les inflorescències de potser 18 flors. El periant de les flors masculines i femenines blanc o un blanc vermellós. Quan s'està dessecant té un color blanc apagat, el tub del periant en les flors masculines és gradualment estret sota els lòbuls, el de les femenines s'engruixeix sota els lòbuls, fruit blanc.

Paràsita estepes de flor rosada: *Cistus albidus* (estepa blanca), *C. crispus* (estepa crespa).

Planta en el seu hàbitat.

Detall de les flors masculines i femenines.

Reben el nom de margalides o frares d'estepa, totes aquestes flors, i apareixen comunitats heliòfiles (que requereixen sol).

Hàbitat. Prefereixen els matolls i clarianes de bosc. Són indiferents al substrat; el seu hàbitat va des del nivell del mar fins a 1500 m. Floreix de març a juliol depenent de l'altitud.

SANTALÀCIES

Descripció

La família de les santalàcies està representada per arbres, arbusts i herbes. Al Parc sols es troben en forma arbustiva i herbàcia, són hemiparàsites amb arrels, per mitjà dels haustoris, extreuen aigua i minerals de l'hoste; fulles alternes o oposades, sempre senceres, peciolades o sèssils, sense estípules. La inflorescència pot ser en forma de panícula, raïm o capituliforme; poden portar bràctees. Flors actinomorfs, hermafrodites o unisexuals, en aquest cas les plantes poden ser dioiques o monoiques, fruit indehiscent, en drupa, amb una llavor solitària.

Al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac hi ha dues espècies: ***Osyris alba*** i ***Thesium humifusum***.

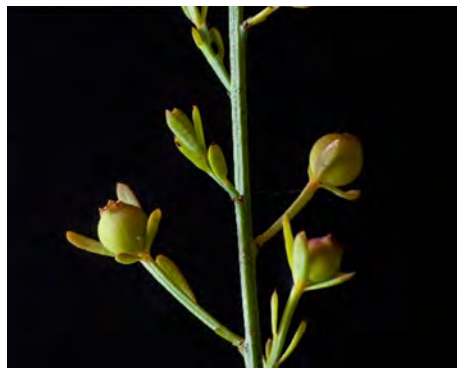
Osyris alba

Planta arbustiva hemiparàsita, de color verd, pot arribar al metre i mig d'alçada. Obté la saba de les arrels dels hostes que parasita. Fa nombroses tiges llenyoses i ramificacions dretes, verdes, sense pèls i són estriades longitudinalment en les tiges joves. Fulles, sèssils en forma de llança o el·líptiques i persistents i alternes, a 'envers de les fulles en un nervi central, surten durant l'hivern, mentre que a l'estiu estan gairebé totalment absents. Dins inflorescència hi ha flors hermafrodites o unisexuals, quan són de l'últim cas, les flors masculines i femenines mostren diferències associades a la temporització de la pol·linització; les flors són molt petites amb quatre tèpals de color groc-verd i quatre estams, són presents bractèoles lanceolades de 3 a 4 mm que es desprenen al moment d'obrir-se les flors (*antes*), el nombre de flors habitual de 3 a 6 en les masculines i d'una en les femenines, fruit en drupa semiesfèrica vermell i carnós.

El gènere *Osyris* pot parasitar nombroses espècies, és pot trobar en espècies arbòries i arbustives, però no té afinitat per cap grup concret, tot observar-se sobre asteràcies, labiades, fabàcies, oleàcies i rosàcies.

El seu hàbitat és de matolls i clarianes de bosc amb humitat al terra, pot aparèixer en sòls carbonatats i alzinars, brolles, sobre materials silícics. Floreix de març a juny i els seus fruits maduren d'agost a setembre.

Nom popular: Ginestó.

Fulles i fruits del ginestó.

Thesium humifusum subsp. divaricatum

Planta herbàcia, hemiparàsita, anual o vivaç, flors hermafrodites. Fulles alternes i sèssils linears. Tiges florals que surten de la soca, llenyoses i bastant ramificades i flexibles. La inflorescència de forma variada, des de flors amb raïm, o amb panícules, les flors blanques i petites, les bràctees poden estar o no situades a la base de les flors i fruits, més curtes que el fruit. Poden auto pol·linitzar-se, i també la pol·linització pot ser per insectes, produeixen nèctar. El periant normalment pentàmer, les peces soldades, lòbuls amb dues aurícules molt marcades i dentades, el periant com acampanat que

fa que les flors semblin més verdes en el mig i menys blanques. Floreix des de març fins l'agost. El fruit el·lipsoidal pot mantenir restes del periant amb una molt marcada nervació, però sols destaquen els cinc nervis primaris. Les arrels parasiten moltes herbes. De nom popular bugiots, perquè els fruits semblen mones ballant.

És una espècie polimorfa. Es pot trobar en erms i brolles, pastures seques o llocs assolellats en clarianes de muntanyes calcàries.

Jo no he pogut observar-la encara al Parc però estic mirant de trobar-la. El company de la Secció, Àngel Hernández, sí que recorda haver-la vist dins del Parc.

Dins del Parc ha estat citada per:

Lapraz (1972): al nord de Can Prat, 460 m.

Bolòs (1950): Vall de la Riba, 650 m.

Planta al seu hàbitat. Foto: Àngel Hernández.

Detall de les flors i fruits. Foto: Àngel Hernández.

ESCROFULARIÀCIES

Descripció

Aquesta família dins de les plantes paràsites, que es poden trobar al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, són hemiparàsites algunes herbes anuals dels gèneres *Odontites* i *Parentucellia* i l'holoparàsita *Lathraea squamaria*.

Odontites

Són plantes normalment herbàcies, hemiparàsites de tiges rectes i ascendents, bastants ramificades amb pèls variables, les fulles oposades a vegades alternes a la part de dalt de la tija, sèssils, senceres de forma lineal a lanceolades, acostumen a ser caduques molt aviat. Flors hermafrodites i amb un pla de simetria, solitàries amb un peciòl curt, disposades en raïms en forma d'espiga, de moltes flors, espessos o més o menys fluixos, la corol·la groga.

El seu hàbitat és normalment a llocs secs, brolles, pastures oberts i a vegades erms. Es poden trobar dins del bosc però en clarianes, el seu cicle de vida va des del període estival fins a la tardor.

Els hosts són plantes herbàcies, espècies dels gèneres: *Festuca*, *Poa*, *Juncus*, *Trifolium*, *Carex*, etc.

Odontites luteus

Sinònims: *Euphrasia lutea*, *Euphrasia linifolia*, *Odontites luteus* subsp. *linifolius*.

El nom genèric *Odontites* es deriva dels grecs “odes” o “odontos” que vol dir dent, la dent, i *luteus* vol dir groc.

Nom popular: Fonollada groga.

Herba anual. Tija de fins a 70 cm d'alçada, amb abundants branques presents i ascendents, de forma quadrada, amb pèls curts, variables en forma. Fulles inferiors més grans que les superiors, lineals o lanceolades, senceres o poc dentades, generalment amb pocs pèls o són glabres. Inflorescència acrópeta (*que es desenvolupen les flors des de baix a dalt, perquè estan més fetes les inferiors que les superiors*), la part apical està coberta amb pèls atapeïts, més o menys eriçats. Bràctees de la inflorescència més curtes que les flors, amb un recobriment com el de les fulles. Flors de color groc. Fruit en càpsula, que contenen diverses llavors. Floreix d'agost a octubre.

Detall flors.

Fulles i flors.

Parentucellia

Descripció: Les plantes del gènere *Parentucellia* són herbes anuals, hemiparàsites, amb haustoris que s'implanten a l'arrel de l'hoste; tenen molt de pèl, d'una sola tija dreta, coberta de pèls glandulosos. Les fulles poden ser de forma variable, segons l'espècie. La inflorescència en forma d'espiga, a la part superior, és molt densa en el moment d'obrir-se les flors i molt laxa en la floració. Les flors són sèssils o quasi. El fruit és en capsula; les llavors són de forma el·lipsoïdes.

En el Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, sols he observat la *Parentucellia viscosa*.

Parentucellia viscosa

Sinònims: *Bartsia viscosa*, *Trixago viscosa*, *Euphrasia viscosa*.

No té un nom popular, és diu com el nom llatí.

Planta hemiparàsita, d'uns 50 cm d'alçada, dreta i molt ferma, a vegades amb diverses tiges a la base, de color verd-groguenc, amb pèls presents i glandulosos de tacte com aspre, d'aquí el seu nom de viscosa. Fulles ovades o lanceolades pinnatífides, estretes (*quan el marge té petites ondulacions de forma que les divisions, de 5 a 9, arriben fins la mitat del limbe*), rodones o en forma de cor a la base, amb la nervació molt present a l'envers, aquestes sense pèls. Flors subsèssils, les bràctees més llargues que el calze, amb pèls glandulosos. La corolla glandulosa, groga i caduca, el llavi inferior més llarg que el superior. La pollinització és per insectes. Fruit en càpsula el·lipsoïde, la llavor el·lipsoïde d'un marró clar. Floreix entre abril i juliol.

Hàbitat en brolles de romaní i estepes, solament l'he trobat una vegada, al maig del 1995, a prop dels Caus cremats.

No he tornat a veure-la tot i que he visitat durant alguns anys aquest lloc.

Lathraea

Vista flors i bràctees.

Detall de la planta.

Nom popular: Esquamària.

Etimologia: El nom del gènere prové de la paraula grega “*lathra*” que significa no visible, ocult, doncs la majoria de les espècies d’aquest gènere s’amaguen sota terra.

Descripció: L'alçada d'aquestes plantes varia des d'uns pocs centímetres a un màxim de 30 cm. Són plantes holoparàsites perennes i són paràsits absoluts; no tenen clorofil·la. Durant la temporada adversa no tenen òrgans aeris, les arrels són un rizoma ramificat, aquest amb els haustoris que s'implanten sobre l'hoste per absorbir aigua i nutrients per sobreviure. Tiges exclusivament subterrànies, o molt poc curtes, carnosos, ramificades, d'un color blanquinós o d'un rosa pàl·lid. Fulles caulinar oposades però molt escasses, senceres i sèssils, reduïdes a esquames carnosos; la majoria subterrànies, gruixudes, glabres, d'un blanc brut. La inflorescència en raïm més o menys densa; bràctees membranoses i poc glabres. Flors zigomorfes, pedicel·lades, amb el pedicel recte. Calze campanulat regularment a la part superior, tetràmer. Corol·la bilabiada de color rosa o purpúria.

D'aquest gènere, al Parc Natural sòls ha estat citada en llocs d'avellaners (*Corylus avellana*) de la que és paràsita, a la canal de Santa Agnès, *Lathraea squamaria*.

Lathraea squamaria

Planta herbàcia perenne, de tiges aèries d'uns 20 cm, gruixudes, carnosos i drets, poc glabres, de colors blanquinosos o rosats. Fulles subterrànies reniformes, les aèries escasses o quasi nul·les, sèssils. La inflorescència tota aèria, en raïm unilateral d'unes 40 flors, molt coberts de pèls glandulífers, bràctees de forma cordiforme, membranàcies i glabres. Flors obertes, lleugerament pèndules, el pedicel curt i corbat amb pèls i d'un color blanc rosaci. Calze una mica comprimit pels costats, bilabiàt, llis i laxament

pilós, de color blanc a rosa pàl·lid; els lòbuls triangulars, el del llavi superior més gran que l'inferior. Corol·la bilabiada de color normalment d'un rosa pàl·lid o a vegades més intens, glabre, el tub tan llarg com el calze, el llavi superior recte una mica escotat, l'inferior en lòbuls erectes, d'un rosa més intens, i pilós a la gola. Fruit en càpsula, llavors nombroses de color marró.

Hàbitat. Viu preferentment en boscos caducifolis que tenen temperatures en condicions d'humitat de tipus mitjà (*mesòfils*), avellaners, verns, fagedes. Flo-reix de març a juny.

OROBANCÀCIES

Descripció

Són plantes perennes, bianuals o anuals, les paràsites de cultius es comporten com anuals i les espècies paràsites de plantes silvestres són perennes, en l'àrea de la regió mediterrània. Està considerada com un dels principals centres de distribució de *Orobanche*.

Són un gènere de gran dificultat taxonòmica. Aquestes plantes són herbàcies, sense clorofil·la, holoparàsites, que parasiten plantes fanerògames, tenen un sistema radical molt reduït a una massa de rels curtes i gruixudes que és transformen en haustoris al connectar amb les rels de l'hoste, de les que treuen aigua i nutrients.

Les tiges dretes, simples, carneses. Les fulles alternes en forma d'esquames sense estípules.

La inflorescència és terminal acabada en espiga, en raïm o solitària; les flors de cinc peces, zigomorfes, hermafrodites i amb bràctees, el fruit és en càpsula que s'obre en lòculs de dues valves; té moltes llavors de color fosc. La seva quantitat de llavors petites i lleugeres semblen adaptades per augmentar les possibilitats de trobar l'hoste correcte. Les formigues actuen com a pol·linitzadors.

En el Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, es poden trobar diverses espècies del gènere *Orobanche*, que poden parasitar diversos gèneres de labiades i lleguminoses entre d'altres famílies.

Orobanche

El gènere *Orobanche* inclou plantes perennes, de tija simple o ramificada, pubescent glandulosa, de fulles nombroses, imbricades les de sota terra, les basals glabres disposades i espaiades en la part superior, les bràctees són iguals a les fulles de la part de dalt.

Les flors en espiga o raïm i amb un curt pedicel, de calze acampanat, dividit amb dos segments laterals, la corol·la bilabiada en el llavi inferior més desenvolupat que el superior, pot ser de varis colors, blanques, grogues, marrons, liloses, també és important per la seva identificació, sempre que siguin exemplars frescs el color de les anteres, que en els *Orobanches* poden ser grogues o fosques i l'estigma groc, blanc, taronja, vermell o

Hàbitat, grup de tiges i flors.

lilós. Aquest gènere té un important nombre d'espècies que prioritzen un parasitisme selectiu, altres a espècies d'un sol gènere.

Orobanche latisquama

Sinònims: *Boulardia latisquama*, *Ceratocalyx macrolepsis*, *Orobanche latisquama*, *Orobanche macrolepsis*.

Planta que pot arribar als 45 cm d'alçada, de tija ferma pot ser més o menys glabre, amb pels glandulosos curts, la tija, simple, de color vermellós a lila clar. Pot tenir taques blanques o ocre en sec. Les fulles basals ovades i imbricades, les superiors amplament ovades, amplexicaules, dretes i en quantitat. Les inflorescències en nombre variable, de forma cilíndrica i denses, de flors sèssils, les inferiors amb un pedicel curt. Les bràctees més petites que la corol·la, ovades i acabades en punta, glabres i amb pèls curts glandulosos a la seva base, de color blanc i tenyides de lila que acaben a ocre vermellós. El calze de forma acampanat, amb segments que semblen més o menys units entre sí i fora de l'eix de la flor, sencers, molt estrets de forma lanceolada, acabats en punta, glabres a la base i amb pels glandulífers a la seva meitat de dalt, blanquinosos. La corol·la dreta, tubular i corbada en forma de casc, el color crema lilós i fosc a la part alta, llavi superior més o menys sencer, els lòbuls del llavi inferior ovats i denticulats, l'estigma amb lòbuls no gaire divergents. Es poden auto fecundar, la seva producció de llavors és molt gran, són petites i lleugeres, això fa que augmenti la possibilitat de trobar un hoste adequat, la disseminació més normal és la d'anemo-hidrocòria (*dispersió combinada en que hi ha el vent i l'aigua com agents de la estesa de llavors*).

Hàbitat: Dins del Parc Natural, el més present i freqüent és sobre ro-maní (*Rosmarinus officinalis*), viu sobre matolls xeròfits, des d'arran de mar fins als 1550 m d'altitud.

Nom popular: frare de romaní.

Floreix de març a juny.

Orobanche hederæ

Sinònims: *Orobanche balearica*.

Etimologia: El nom genèric *Orobanche* es deriva del grec en dues paraules, *Orobos* (lleguminosa) i *anchein* (accelerador) que significa el caràcter

Detall de les flors.

Planta sencera.

paràsit de la majoria de les plantes de les lleguminoses. Aquest nom era utilitzat per una planta paràsita, el nom *hederae* vol dir heura, el seu hoste.

Nom popular: frares d'heura, espàrrecs bords.

Planta que sols paràsita a la heura, és anual i superen la temporada adversa en forma de llavor sota terra, pot arribar als 55 cm, es reconeix fàcilment pel color marró porpra dels seus plançons, no tenen clorofil·la, de tija prima, amb pèls glandulosos, de color variable des d'un blanc groc fins a vermellós canviant després a un ocre fosc, les fulles basals curtes i posades unes sobre de les altres. Les fulles es distribueixen com les escales de forma triangular, les superiors de lanceolades a molt estretes, dretes. El calze amb dents desiguals amb pèls glandulífers normalment de color vermellós fosc o blanc grogós.

Bràctees, bastant més petites que la corol·la, a vegades pot igualar el llavi inferior. La inflorescència de forma d'espiga cilíndrica, espessa a la part superior i més espaïada cap a la base i amb l'apex arrodonit.

La corol·la tubular corbada o recta amb pocs pèls glandulífers curts, de color blanc tirant cap un blanc-groc, amb els nervis vermellosos o ocre.

Les flors, hermafrodites, la seva forma recorda a les escrofulariàcies, amb els pètals blancs i la part de dalt amb un blavós porpra, el llavi superior poc sortit, amb dos lòbuls que arriben a ser presents posteriorment. El llavi inferior amb els lòbuls desiguals, el del mig més gran que els laterals amb el marge irregularment dentat, sense pèls; els filaments dels estams disposats a la base de la corol·la, amb pocs pèls a la base i sense pèls a l'apex, les anteres glabres i de color fosc, l'estigma bilobulat i de color groc patent. La pollinització és per insectes. Floreix de maig a juliol, el fruit és una càpsula, les llavors (molt petites) són dispersades pel vent (*anemocòria*).

Per la seva absència de clorofil·la depenen totalment de les heures, les seves arrels busquen trobar l'hoste per prendre-li l'aigua i els nutrients.

Les arrels es ramifiquen a partir d'un rizoma i tenen al seu final els haustoris que parasiten les arrels de les plantes hostes.

El seu hàbitat al Parc, és vora parets rocoses ombrívols i sòls de boscos humits i dins d'alzinars que les heures les embolcallen. Al Parc s'observa molt freqüent en molts llocs.

Orobanche gracilis

Sinònims: *Orobanche cruenta*, *Orobanche tetuanensis*.

Etimologia: *Gracilis*, del llatí *gracilis* = gràcil, esvelt, fi.

Nom popular, frare: de la botja.

Plançó de Frare de heura.

Hàbitat, bràctees i flors.

Planta holoparàsita. No contenen clorofil·la, d'uns 10 a 15 cm perenne, que en l'època de l'any desfavorable sols manté viva la part subterrània. Tija dreta amb pèls glandulosos que poden ser de color groc, rosats o marró vermellós. Les arrels es recullen i ramifiquen en un rizoma d'on surten els haustoris que parasiten mitjançant la succió les arrels de la planta hoste.

Fulles basals ovades, sols estan en la part inferior de forma lanceolada a ovada molt estretes, dretes i disposades de forma molt compacta. Inflorescència normalment densa. Les flors hermafrodites zigomorfes, en la part superior de la tija, que surten de les axilles de les bràctees. Bràctees més o menys grans que el llavi inferior que la corol·la, lanceolades o ovades doblegades cap a sota. Les flors s'obren de abril a juny, la pol·linització és per insectes, la seva dispersió de les llavors que cauen a terra, és per formigues (*mirmecocoria*).

Calze amb segments lliures, rarament simples amb dents desiguals de forma triangular lanceolats de color grogós. Corol·la molt poc dreta, de tubular a campanada lleugerament dilatada per sobre dels filaments, dors de corbat a recte, amb pèls glandulosos en la seva part superior; la corol·la amb el marge amb pèls glandulífers pedunculats externament de groc a ocre, el limbe de color vermell sang i amb venes marrons o vermelles, vers l'interior la corol·la és de color vermell brillant. El llavi superior sobresortint sencer o

Planta i flors.

Detall de la flor i de l'antera.

bilobat, els lòbuls són presents; el llavi inferior té els lòbuls desiguals, el lòbul central molt més gran que els laterals que poden ser extensos horitzontalment o corbats, amb el marge irregularment dentat coberts de pèls glandulosos. Els filaments són inserits obliquament de la base de la corol·la, els altres filaments són inserits horitzontalment, dilatant-se cap a la base de la corol·la, tots són molt pilosos en la seva part inferior. Anteres més llargues que amples, amb pèls blanquinosos a gris fosc. L'estil (*prolongació filiforme de l'ovari que sosté l'estigma*) amb pèls glandulosos de color rosat o lilós. L'estigma bilobat, sobresortint de color groc. El fruit és una càpsula que té moltes llavors diminutes que són dispersades pel vent i poden mantenir per molt temps la capacitat de germinar.

El seu hàbitat és en claps de bosc, matolls, brolles, parasitant a plantes lleguminoses preferentment. Dins del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, l'observada sobre botja

(*Dorycnium spp*) es troba entre els 100 i 1500 m. Prefereix sòls calcaris. Floreix de març a juliol.

Espècie molt variable en la seva morfologia, que s'han descrit diferents varietats (*Orobancha gracilis* var, *gracilis*) (*Orobancha gracilis* var, *spruneri*).

Alguns detalls sobre la morfologia de les plantes paràsites

Les espècies de plantes parasitàries també difereixen respecte a si necessiten l'hoste per completar el seu cicle de vida.

Els paràsits obligatoris tenen un requisit absolut per un hoste, mentre que els paràsits facultatius poden viure i reproduir-se en absència d'un hoste.

Tots els holoparàsits són, per definició, obligatoris. Tot i que els hemiparàsits són fotosintèticament competents, algunes espècies, tanmateix són obligats per que fa a la dependència d'un hoste per a la seva reproducció.

Encara que la majoria de les espècies vegetals parasitàries es consideren flors silvestres, diverses espècies són herbes perjudicials i són una amenaça real per a molts cultius agrícoles i alimentaris, també sobre espècies llenyoses en zones temperades, provocant pèrdues de rendiments amb el seu comportament parasitari.

Per sobreviure i reproduir-se, les plantes paràsites han de poder reconèixer la presència d'una planta veïna i disposar de mecanismes que le seves llavors es troben amb els amfitrits adequats; aquestes llavors germinen generalment sota condicions ambientals que són favorables a les no paràsites. Una vegada que les llavors de les paràsites s'han convertit en possibles planters, aquestes han de localitzar una arrel d'un hoste, la llavor de paràsit detecta una senyal química, un tipus d'hormona vegetal, que exuda l'arrel de l'hoste i desencadena la germinació d'aquesta llavor per contactar amb l'arrel de l'hoste, i produir un haustori.

Agraïments

El meu agraïment als companys Àngel Hernández i Llorenç Sáez, reconeguts botànics, per rebre dels seus coneixements sobre aquest tema, informació i explicacions que m'han orientat i opinant en molts dels conceptes que no sabia resoldre.

BIBLIOGRAFIA

Plantas parásitas de la Península Ibérica e Islas Baleares, Ediciones Mundi-Prensa,

J.A. López- Sáez, Pilar Catalán i Llorenç Sáez, 2002.

Estudi florístic de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, Àngel Manuel Hernández Cardona, Memòria d'ajut Cirit-Acom 1992.

Flora manual dels Països Catalans, Oriol de Bolòs, Josep Vigo, Ramon M. Mesalles, Josep M. Ninot, Editorial Pòrtic S.A. 1993.

Flora Ibérica, Plantas vasculares de la Península Ibérica e Islas Baleares, Varis volums. 1997.

Memòria Mapa Vegetació de Sant Llorenç del Munt, Josep Pintó Fusalba, Josep M. Pamareda Clopés, Editorial Aster. 1995.

Diccionario de Botánica, P. Font Quer, Editorial Labor, S.A. 1985.

Vikipèdia. Pàgines diverses per consultar a Internet. PALOU, A., CASAS, C., SÁEZ, LL. (2014) VIII Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Barcelona

CRÒNICA

ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA DE SOCIS. 20 DE MARÇ (2018).

Es celebra a les 8 del vespre, en segona convocatòria, amb la presència de la Presidenta: Eva Cervelló, Vicepresidenta: Empar Ripollès, Vicepresident: Jaume Buxadós, Tresorer: Joan Abelló, Secretària de Junta: Antònia Ripollès, i amb l'assistència de 51 socis.

La Presidenta obre l'Assemblea donant la benvinguda als presents, i tot seguit es passa a efectuar la lectura i aprovació de l'acta de l'assemblea anterior, una còpia de la qual prèviament havia estat enviada a tots els socis, i que es fa per unanimitat. El següent punt consisteix en la presentació de la memòria d'activitats de l'any 2017 per part de les diferents seccions i vocalies:

Secció de Fotografia

Cada dilluns a la tarda fan tertúlies i projeccions fotogràfiques, i es continuen programant les xerrades de temàtica fotogràfica, a raó d'un cop al mes, coordinades per en Virgili Vera.

Han efectuat diverses sortides col·lectives: una calçotada al mes de març, Riglos al mes de juny, Serra del Boumort a l'octubre, al Pont del Petroli (Badalona) al desembre, a més a més d'altres sortides en petits grups.

A la tardor van celebrar el 77è Concurs de fotografia, i la 1ª exposició col·lectiva de fotografia de la tardor dels socis de la Secció a la Sala Àngel Casanovas. Durant l'any s'ha fet també un curs de fotografia a càrrec d'en Francesc Muntada.

Secció de Ciències Naturals

Es relaciona l'activitat portada a terme pel grup de botànica. Es destaquen les sortides del mes de març, al Delta del

Llobregat, amb l'objectiu d'observar les plantes de terreny salí i els aiguamolls, la sortida d'abril a la recerca de la flor de Lys, i la del juny, a la Cerdanya, en el transcurs de la qual es visitaren diferents indrets com ara les Bulloses i les Gorges de la Fou, per tal d'observar-ne la seva vegetació.

Secció d'Excursionisme

La **Vocalia de Senders**, explica que des del setembre del 2017 estan fent el sender de Gran Recorregut GR 1, que es coneix com a sender Històric o sender Transversal, que creua tota la Península Ibèrica pel vessant sud dels Pirineus i la Serralada Cantàbrica, de la qual s'han proposat fer únicament la part catalana. La primera temporada, que es la que estan fent, arrenca del nucli de l'Escala, a la Costa Brava, i finalitzarà a Sant Llorenç de Morunys al mes de juliol. Es comenta que en aquesta temporada han incrementat encara més la participació, amb una mitjana d'unes 46 persones per etapa. A partir de setembre es plantegen iniciar la segona temporada, de dos anys de durada, que des de Sant Llorenç dels Morunys els portarà fins a El Pont de Montanyana.

La Vocalia de **Petites Travessades Familiars**, explica que com és habitual el grup està integrat pels caminadors i els culturals, i que han fet diverses excursions amb un plantejament que satisfà a uns i altres, i amb una participació que ha voltat entre les 70 i les 85 persones. S'estan plantejant limitar els assistents a 70 participants, pels problemes de logística que comporta el fet d'esdevenir un grup tan gran.

Durant el cicle passat van fer diverses sortides, entre les quals destaquen: els

camínadors pels penya segats del Baix Ebre mentre que els culturals de creuer pel riu Ebre; els camínadors de Castellar de N'Hug al Montgrony, mentre que els culturals visiten Les Fonts del Llobregat, l'església de Santa Maria i el museu del Pastor; els camínadors van de Vilaplana a la Mussara mentre que els culturals visitaren els museus del Vermut i d'en Gaudí.

La cloenda de la temporada l'efectuaren al Parc Natural Posets-Maladeta (Osca), mentre que els culturals visitaren l'Hospital de Benasc.

Durant aquesta temporada els camínadors han anat de Torre Valentina a S'Agaró, mentre els culturals, visitaven a Sant Feliu de Guíxols; els camínadors de Sant Pau de Segúries fins al Puigsacreu, mentre els culturals visitaven el museu dels Volcans i el Parc Nou, els camínadors a la Fageda de la Grevolosa, mentre els culturals visitaren Santa Pau.

Pels voltants de nadal, també van realitzar la tradicional excursió de les neules, en la qual els camínadors van recórrer el camí de l'Arrel mentre que els culturals visitaren el Monestir de Montserrat.

El grup **Horitzons** durant aquest cicle van programar 9 sortides, que comptaren amb una assistència mitjana d'unes 46 persones. Enguany compleixen 10 anys de programació ininterrompuda.

El grup de **GPS** es troba oficialment cada dimarts de 20 a 22 h, per assessorar a la gent que els hi demana sobre cartografia digital i dubtes relacionats amb el funcionament d'aquests dispositius.

El grup de **Marxa Nòrdica**, fan sortides cada divendres de 18 a 20 h en les quals hi assisteix una mitjana d'unes 20-25 persones, i una sortida al mes que surt oportunament anunciada al Full amb una distància aproximada d'uns 15 quilòmetres, amb una mitjana

d'assistència d'unes 35 persones. En la darrera que es va fer hi va haver una assistència de 52 persones.

El grup de **Passejades pel Parc**, programa excursions matinals circulars pel Parc. El seu responsable n'és l'Enric Prat, i tot i que ja fa 6 anys que ho vénen fent, encara no han repetit cap sortida. Durant l'any 2017 van efectuar 11 sortides entre setmana, amb una mitjana d'assistència d'uns 19 participants, i d'una llargària d'uns 10 quilòmetres. Volgueren manifestar el seu agraïment als Srs. Jaume Galofre, Pere Ferré, i Ricard Navarro.

Vocalia de Cultura

Durant l'any 2017 la vocalia va programar 20 actes, que comptaren amb una assistència mitjana d'unes 40-50 persones.

Des de la vocalia també es té cura de les Tertúlies amb convidat, obertes a socis i no socis, que ha comptant amb una assistència d'unes 15-20 persones; de l'Speaking English, que es fa cada 15 dies i consisteix en practicar l'anglès tot sopant. Enguany han fet dos nivells (inicial i mitjà) i ha comptat, amb la presència d'uns 10 participants.

La Montse Trullàs fa una crida als socis per participar, promocionar i crear la secció de Cultura, amb la idea que englobi, les exposicions, la coral, les tertúlies, les conferències i així com d'altres temes relacionats amb cultura.

Secció d'Esquí

S'informa que la temporada ha estat fluixa, en la qual han notat que ha davallat una mica l'assistència del grup de grans, en canvi l'escola de la mainada està funcionant molt bé. Han realitzat dos cursets d'esquí, un d'iniciació i un de perfeccionament. No es van fer els desplaçament a Madrid, a causa del clima polític que estem vivint, però sí que s'han

fet sortides als Alps. Tampoc s'ha fer la cursa Ciutat de Terrassa.

Secció d'Investigacions Subterrànies

La SIS ha realitzat 2 cursos d'iniciació a l'espeleologia: el 57è, de nivell 1, i el 58è, de nivell 2. Cada curs constà de 7 classes teòriques i 4-6 sortides pràctiques. Tres membres de la SIS han participat en el Curs d'Espeleosocors de la Federació Catalana d'Espeleologia, celebrat al mes d'octubre.

Entre les sortides collectives i exploracions es destaca la Cova del Tabac (Camarasa), en el marc de l'acte Descoberta de l'espeleologia. Al juliol es va realitzar una sortida colectiva per realitzar la travessia Mile - Trou du Vent (Arbas), al novembre als Ports a realitzar els avencs del Salany i Sabarit, i durant el mesos de novembre i desembre, s'efectuà una exploració a les Coves del Toll, amb el resultat de la descoberta de dues noves cavitats: la Sistoll i la Matoll.

Coincidint amb les festes nadalenques van programar el 41è Cicle nadalenc, i amb la calor una nova edició del cicle Dimarts a la fresca, amb un total de 7 sortides.

També van organitzar la conferència i projecció de la pel·lícula "El misteri dels Cristalls de Naica" a càrrec de la Dra. Ma. Àngels Canals, i al novembre la conferència sobre la "Cova d'en Gorner, la cavitat activa més gran de Catalunya", a càrrec d'en Joan Borràs i Xavier.

Finalment, també van col·laborar amb el Curs d'Excursionisme i Encetem, amb una xerrada i sortida a la Fou de Bor, amb Conèixermon, amb una sortida a l'avenc del Llest, al Curs d'excursionisme per a adults, amb una sortida de barrancs, i a la festa de la primavera i a la Diada de germanor del CET.

El dia 3 de març del 2017 van celebrar l'assemblea anual ordinària.

Secció d'Alta Muntanya

S'informa que aquest any es va tornar a organitzar la cursa d'Esquí de Muntanya Núria - Puigmal - Núria, que va comptar amb l'assistència de 91 corredors.

També es comunica que un grup de socis està treballant per potenciar l'activitat de la SAM.

Secció Infantil i Juvenil

Conèixermon: Fan 1 sortida al mes, amb un total 9 sortides al curs, i amb una mitjana d'assistència d'uns 25 nens cada sortida, amb edats que van dels 2 als 10 anys.

Encetem: Programen una sortida al mes i compten amb una mitjana d'assistència d'uns 30 infants.

Casals d'estiu: es van celebrar als mesos de juny i juliol i compten amb una gran acceptació. Aquest any van ser uns 100 nens i nenes els inscrits.

Joves de Muntanya

És un grup integrat per uns 70 joves que programen una sortida al mes per practicar activitats diverses: esquí, raquetes, escalada, excursionisme, en les quals hi assisteix una mitjana d'unes 15 a 20 persones.

Kameskids

Es tracta d'una activitat extraescolar que es porta a terme des del curs passat, que té per objectiu acostar el jovent al món del trail-running, de forma combinada amb jocs i activitats al bosc, i que està dirigida a nens i joves d'entre 6 i 15 anys a Viladecavalls. Compta amb 2 grups: Kames Kids (de 6 a 12 anys) i Kames Tecnificació (d'11 a 15 anys).

Actualment compta amb 30 participants, 6 monitors (1 de pràctiques), i han participat en curses de cross i trail aconseguint algun podi. També han realitzat un parell de sortides i activitats familiars.

Al novembre del 2017 van organitzar juntament amb l'Ajuntament de Viladecavalls, el 1er cross solidari de Sant Martí, amb una participació de 200 inscrits, i una recaptació de 900 Euros que anà en benefici de L'Hospital Sant Joan de Déu.

Curs d'Excursionisme

Aquesta edició ha comptat amb la participació de 20 cursetistes.

Campament

El 69è campament d'alta muntanya es va realitzar durant la 1a quinzena d'agost, i l'indret escollit fou Aisa (Osca). Comptà amb l'assistència d'uns 100 participants. Es van fer moltes sortides d'alta muntanya, per bé que va caure una pedregada que va provocar desperfectes a les carpes.

Exposicions

Durant l'any 2017 s'han efectuat un total d'11 exposicions a la sala d'actes Àngel Casanovas, 9 fotogràfiques, una d'aquarel·les i una de mascare venecianes. L'entitat ha gaudit d'un ampli ventall d'oferta artística que anat consolidant l'entitat també com un punt de referència artística a Terrassa.

Biblioteca i Arxiu

Durant l'any 2017 el servei ha rebut 59 consultes sobre el fons bibliogràfic i documental, però també per a la preparació d'excursions, majoritàriament presencials però també per correu electrònic. També s'han fet 33 préstecs corresponents a 18 peticions.

La biblioteca ha comptat amb destacades donacions, entre les quals cal destacar les efectuades per la Rosa Villanova (amb el fons bibliogràfic d'en Jaume Fabrès), de l'Anna Fitó (amb el fons fotogràfic i bibliogràfic d'en Mateu Fusalba), i d'en Francesc Aurell (amb el fons bibliogràfic de muntanya de l'expresident Manuel Aurell).

També s'ha rebut el lot de llibres per part de la FEEC, en el marc del programa de "Suport a les biblioteques de les Entitats".

També s'han enregistrat donacions per part d'en Joan Dalmases, en Carles Ballbè, de la Roser Gassó, en Jordi Albareda i en Miquel Cadevall.

El Servei de la Biblioteca i arxiu també va organitzar diversos actes que es van celebrar a la Sala d'Actes Àngel Casanovas, entre els quals destaquen la presentació de l'aplicació per a mòbils Catalunya Offline per a la visualització de cartografia de l'ICGC, i que anà a càrrec de la Jèssica Sena Garcia de l'ICGC; la presentació del documental "Gaia, la Gran Mare", produït per l'ICGC, tracta de l'origen de la Terra, i que anà a càrrec d'en Xavier Berástegui Batalla, subdirector adjunt de geologia i geofísica de l'ICGC; la projecció del documental NTB. Nubiola, Torras i Barberà, produït per Arriska Films i presentat pels seus autors, en el marc dels actes de la festivitat de Sant Bernat de Menthon.

Finalment es fa esment que al mes d'abril de 2017, es va posar en marxa el Portal de Tracks del CET, basat en tecnologia wikiloc, que té per objecte carregar les traces en format GPS generades per les diferents seccions i vocalies del CET per oferir-les als socis i també de portes enfora. Fins al moment hi ha carregats 102 tracks, i a nivell d'estadístic, compta amb 70 seguidors i durant els darrers 12 mesos hi ha hagut 13.103 visualitzacions i 672 descàrregues dels tracks.

Bici de Temporada

Programen 4 sortides en bicicleta l'any en indrets escollits segons la temporada, de fàcil recorregut i sense massa desnivell. A cada sortida fan un dinar adequat al lloc on van. Fan sortides d'uns 40-45 km i uns 400 metres de desnivell màxim, i compten amb una mitjana de participació d'unes 15-20 persones per sortida.

Coral CET de Cants

El cor CET de Cants va engegar la seva activitat el curs passat, recuperant una secció de l'entitat que va desaparèixer fa dècades. Si bé inicialment el grup estava integrat per unes 15 persones, el nombre ha anat augmentant fins a les 24-25 actuals. Van participar en la vetllada poètica de Sant Esteve dedicada a Miquel Martí i Pol, on van estrenar una cançó escrita per a l'ocasió sobre un poema del mateix autor.

Han cantat a la trobada de corals de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, a Sant Feliu de Codines i a la tradicional celebració de Sant Bernat de Menthon a La Mola.

Per Sant Esteve de 2017 van estrenar l'himne del CET, amb música d'Oleguer Cadevall i lletra del 48è curs d'excursionisme, i el proper 3 de juny organitzen a petició de la FEEC, la trobada de la Cançó de Muntanya del 2018.

A continuació es presenten els punts de l'ordre del dia corresponents a informar sobre l'estat de comptes i de tresoreria, així com la proposta del pressupost per al 2018 que s'aprova.

Seguidament pren la paraula el Director Tècnic del CET, per tal de fer una valoració de les principals activitats organitzades pel CET.

Destaca l'organització de la cursa de muntanya VALLÈS DRAC RACE, amb 4 itineraris i les curses infantils, i que va comptar amb la participació de 930 corredors, amb un 25% de representació femenina. El 60% de participants era de fora de Terrassa, i el segment d'edats més participatiu va estar entre els 30 i 50 anys.

També fa esment de la Cursa del Museu, emmarcada en els actes del 25 aniversari de Terrassa subseu olímpica, amb un recorregut que passà per les diferents exposicions i fins i tot per la

teulada de les famoses voltes del Vapor Aymerich Amat i Jover. Varen participar més de 120 corredors de totes les edats i una trentena de voluntaris. La cursa es va organitzar juntament amb l'entitat MOS (Moviment Olímpic Solidari), entitat sense ànim de lucre que treballa per la realització d'activitats esportives a la ciutat per a menors sense recursos, a la qual es donà tot l'import recaptat.

Dins la setmana del Medi Ambient ciutat de Terrassa, el CET va organitzar la Festa de la Muntanya amb multitud d'activitats de manera paral·lela a l'exposició de seccions, i amb una assistència d'un miler de persones, i que va tenir força ressò tant a la premsa com en els mitjans audiovisuals. Es va comptar amb la col·laboració de l'ONG Terrassa Sense Murs, que lluita en defensa dels drets dels refugiats la qual va fer una activitat amb els petits, i durant tot el dia van tenir una carpa amb llibres i informació. Un grup africà va cloure la jornada amb sons del món.

També es organitzar una iniciativa denominada La Mola Neta, que tenia per a objecte recollir deixalles al Parc. Comptà amb la participació d'unes 30 persones però la valoració no va ser gaire bona, i de moment no es planteja que tingui continuïtat.

També es va organitzar el Curs d'Excursionisme per a Adults, orientat a majors de 18 anys, socis i no socis de l'entitat, que serveix per a fer un tastet de diferents activitats tècniques i no tan tècniques, i que comptà amb la participació de 10 i 15 cursetistes en cada un dels blocs en que es dividia.

La 5a Caminada Popular Solidària en benefici de l'ONG Microcrèdits solidaris per l'Àfrica, es desenvolupà per la zona de l'Obac i Rellinars. Comptà amb la participació d'en Cesc Serrat que va dinamitzar una caminada guiada familiar.

La xifra finalment recaptada va ser de 1.840 €, que es donaren íntegrament a l'ONG.

Els actes de celebració de Sant Bernat de Menthon tingueren lloc el dia 11 de juny, i consistiren en la missa i processó al cim de la Mola, benedicció dels estris de muntanya i actuació del cor CET de Cants, i que comptaren amb una assistència d'unes 100 persones. El dia 14 de juny també es celebrà la missa a la Sagrada Família.

Altres actes destacats foren el lliurament de les medalles als socis de 25 i 50 anys de permanència al CET, en el transcurs del qual s'efectuà un acte de cessió al CET per part de la Rosa Villanova del fons bibliogràfic Jaume Fabrès i la projecció del documental NTB Nubiola-Torras-Barberà. També es va realitzar la 86ª Diada de Germanor i la Caminada Popular, que es va fer a la Casa de la Pastora. Acabat de dinar el grup Omenala van acompanyar amb el piano-teclat i violí als companys de Treure Ball, amb els que vàrem estar fent danses i ballant.

D'altres actes als quals feu menció, van ser la celebració dels entrenaments urbans, la nit del joc, les extraescolars, l'Speaking English, i les sessions de Tai-chi.

I per acabar feu referència als actes del cicle nadalenc, amb la tradicional missa del gall al cenobi benedictí de Sant

Llorenç del Munt, les sessions de quinto i la 49ª Vetllada Poètica de Sant Esteve, amb l'actuació musical de Miquel Pujadó, amb lectura de poemes del llibre "Poemes de capçalera" a càrrec de membres del Centre Excursionista de Terrassa i de l'Associació de Poetes Terrassencs i l'actuació del cor CET de Cants del Centre Excursionista de Terrassa.

A continuació Eva Cervelló, exposa l'informe de Presidència. A dia 31 de desembre de 2016 el CET comptava amb 1.841 socis, i durant el 2017 hi van haver 10 defuncions, els noms dels quals relaciona i hi té unes paraules de record. Explica que aquest és el tercer any i que s'entra al darrer de la seva presidència. Està contenta i satisfeta de la feina feta i amb ganes d'acabar amb nous projectes i noves apostes de futur, però també de passar el relleu a una nova junta amb noves i renovades il·lusions. S'ha tancant l'any per sota pressupost i per tant contenta que s'hagi portat a terme tot el que s'ha fet però mantenint les xifres al seu lloc.

En l'apartat de torn obert de paraules, un soci pregunta si es tornarà a fer la cursa del Museu. Es respon que de moment no està programat.

L'Assemblea General Ordinària de socis es tanca a les 22.09 h.

NECROLÒGICA

JOAN ALTISEN i PALAU

El dia 1 desembre, gairebé sense fer soroll (molt d'acord amb la seva personalitat), ens deixava a l'edat de 89 anys en Joan Altisen i Palau (Terrassa, 5 de maig de 1929 - Barcelona 1 de desembre de 2018), president del Centre Excursionista

de Terrassa durant els anys 1968 i 1969.

Per bé que s'incorporà al CET en edat avançada, des d'un bon principi es va implicar amb diferents seccions de l'entitat, com ara la de Ciències, Fotografia, o Conservació del Local, i ocupà diversos

Família Altisen, pare i fill, el dia de la inauguració de la taula d'orientació del Montcau (24 de juny de 1965).

càrrecs de responsabilitat, esdevenint el bibliotecari, tresorer, vicepresident, per finalment ocupar-ne la presidència durant els anys esmentats.

En Joan Altisen era Doctor en Enginyeria Tèxtil, i professionalment va combinar la docència, amb el càrrec de responsable del Laboratori del Condicionament Terrassenc.

L'any 1975 exercia de professor d'Organització Industrial a l'Institut Politècnic Terrassa. El 1978 va guanyar la plaça de Professor Numerari d'escoles de mestratge Industrial, i l'any 1993 va adquirir la condició de Catedràtic de formació empresarial de FP.

Persona de caràcter afable, amant de la música i de la natura, i també de l'esquí, la seva formació era però eminentment científica, aptituds i coneixements que posà al servei del Centre. A part dels càrrecs que ocupà, les persones que el conegueren el recorden impartint les sessions d'orientació a la muntanya en els cursos d'excursionisme. No abandonà mai el gust ni la inquietud per aprendre, i ja en edat molt avançada el trobem participant en un dels primers cursos d'introducció al

GPS organitzats al CET i el seu perfil està present a diferents xarxes socials.

Per bé que era una persona poc amant del protagonisme, la seva presidència no va estar mancada de compromís i d'esdeveniments significatius en la història del CET.

Encara a l'antic local del carrer Sant Pere, la secretaria del CET i la SAM van partir un lladronici perpetuat per uns individus (aliens a l'entitat), que a cops de piolet rebentaren les portes de secretaria i sostragueren una important quantitat de diners.

També, en representació del CET, i davant la suspensió de pagaments de la firma mercantil Quadras, va intervenir en les reunions que es varen impulsar amb l'objecte de trobar solucions per poder conservar les finques de Sant Llorenç del Munt (que havien de formar part del concurs de creditors), i que com ja sabem culminaren més endavant amb la seva compra per part de la Diputació de Barcelona i la ulterior creació del Parc Natural.

Durant la seva presidència, i en el marc dels actes de celebració del centenari del naixement d'en Pompeu Fabra, en Joan Artigas impartí un curs de català al CET, i diferents personalitats del món de l'alpinisme i la cultura vingueren a fer conferències, com ara en Kurt Diemberger, en Josep Manuel Anglada i en Jordi Pons, o el paleontòleg Miquel Crusafont.

També encetà el debat de traslladar la seu social al local del Raval de Montserrat i, com a fet anecdòtic, durant la seva presidència també es va procedir a la compra de les cadires de tub de color coure, que encara avui dia es despleguen en els actes multitudinaris, així com una màquina de begudes que es va instal·lar al local del carrer Sant Pere.

Però potser el fet més destacat al qual va haver de fer front durant la seva

presidència (en aquell moment no mancat d'oposició per una part dels associats), fou el de ser receptiu a la sol·licitud presentada per en Joan Batlle i altres socis de l'entitat, per a la creació de la Secció d'Investigacions Subterrànies, com a entitat pròpia i diferenciada de la SAM, decisió que

posteriorment va ser referendada per l'Assemblea general de socis, i que el pas del temps n'ha demostrat l'encert.

Descansi en pau, i serveixin aquestes lletres com a reconeixement a la seva dedicació a l'entitat i de record a la seva persona.

Sopar a la Mola el 15 de maig de 1966. Joan Altisen és el tercer començant per l'esquerra de la fila de dalt.

MISCEL·LÀNIA

VALLÈS DRAC RACE 2018

Un any més, vam tornar a assumir el repte d'organitzar la Vallès Drac Race, en aquest cas proposada pel 18 de febrer. L'anterior edició, havia estat una gran gesta valorada positivament per part dels organitzadors i del centenar de voluntaris de l'entitat.

Fruit d'aquestes valoracions positives vàrem decidir tornar a organitzar una nova edició i consolidar l'esdeveniment com la cursa de muntanya de referència al Vallès. I Així va ser, registrant un creixement en el nombre final d'inscrits amb més de 1020 participants. Mantenint el recorregut de 48 quilòmetres com la prova reina, la cursa de 24 quilòmetres, i la cursa d'11 km. També la Vallès Drac Kids, el format infantil de l'esdeveniment. I per acabar-ho d'arrodonir vam programar activitats i animació durant dotze hores per a tota la família al Parc de les Nacions Unides de Terrassa.

Pere Aurell, en categoria masculina, i Harriet Kjaer, en l'apartat femení, varen imposar-se a la prova reina de 48 km i 2200 m de desnivell positiu. Aurell, amb un temps de 4 hores, 13 minuts i 21 segons, corredor de Matadepera i que acabaria l'any proclamant-se campió en Curses de Trail SKY Extra Wold Series. Harriet Kjaer en categoria femenina amb una marca de 5 hores, 25 minuts i 58 segons.

En la cursa Half Drac Trail, de 24 km, i de 1100 m de desnivell positiu, va proclamar-se vencedor Miguel Ángel amb un temps d'1 hora 58 minuts. En categoria femenina, Ahlam Elkakdi s'ha emportat la victòria amb un temps de 2 hores, 27 minuts.

La cursa d'11 km anomenada "L'esquena del Drac", ha vençut Pablo García, amb una marca de 44 minuts. En l'apartat femení Anca Cindea, ha guanyat la general femenina amb 54 minuts.

Sens dubte, la ciutat de Terrassa i el Parc Natural varen viure la festa del Trail Running de la mà del Centre Excursionista de Terrassa. Des del Centre sols podem destacar la tasca del voluntariat que fa possible un gran èxit organitzatiu. Sense la col·laboració de tots els que us heu entregat a la Cursa de manera desinteressada, no seria possible organitzar l'esdeveniment més significatiu del Parc Natural.

Pere Aurell, guanyador en categoria masculina.

Harriet Kjaer, guanyadora en categoria femenina junt amb la 2a classificada Ma Lluïsa Ruiz.

46a CURSA POPULAR D'ESQUÍ DE MUNTANYA NÚRIA-PUIGMAL-NÚRIA

I tal com dèiem ahir (Arxiu número 4 de l'any 2017), podem afirmar que efectivament es van complir les nostres prediccions per l'any 2018. Seguim augmentant el nombre d'inscrits. Hem agafat velocitat de creuer. Això vol dir que la feina agrada i això ens fa seguir tan il·lusionats com el primer any, quan ho vam reprendre després de 8 anys sense fer cap edició.

El 18 de març ens vam trobar amb 93 persones inscrites. Feia molta patxoca tota la sala de pícnic de Núria, plena de corredors, acompanyants i voluntaris.

La direcció de Vall de Núria ens van deixar una altra sala annexa perquè tots els corredors es poguessin canviar i guardar el material. La mateixa sala que la nit anterior uns quants corredors ja hi van dormir.

És una satisfacció, el que podem oferir a tots els participants gràcies a la col·laboració de Vall de Núria. Sala per dormir la nit abans, forfet amb un 50 % de descompte per dissabte o diumenge, preus també amb descomptes pels acompanyants. Una sèrie d'avantatges que fa molt atractiva la cursa i la possibilitat de passar tot un cap de setmana a la Vall de Núria.

L'altre atractiu que té la Cursa, sens dubte és el preu. Només 25 € que inclou: dorsal d'inscripció, cremallera, bossa amb regals per corredor, l'esmorzar, el dinar i la possibilitat d'entrar en un sorteig amb més de 25 articles de muntanya; mitjons, guies de muntanya, petate, pala, inscripcions pel NPN'19, sac de dormir, 150 ¢ per gastar a uns dels establiments col·laboradors. No ens estem de res!!!!... i cada any tenim més col·laboradors i esponsors.

Tenim ganes de seguir per aquest camí. Mantenir el preu, però donar encara més prestacions, buscar més ajudes i col·laboradors. Aquesta és la feina que ens proposem per la 47a edició.

L'altre repte és seguir i perfeccionar la prova pilot per controlar els temps de pujada i baixada dels participants amb el xip col·locat al dorsal, i amb l'ajuda d'una aplicació de

mòbil que envia directament el temps a l'ordinador.

Tot i que, saber els temps pel corredor és important, i volem facilitar aquestes dades, no oblidem que per sobre de tot la filosofia d'aquesta cursa és potenciar el caràcter popular i que el més important sigui l'ajut i la companyonia més que el fet de quedar primers.

El recorregut va ser assolit per tots els participants. Els 1.000 metres de desnivell per un itinerari per tots conegut com és la ruta normal del Puigmal des de Núria, per la canal de l'Embut i passant pel Pluviòmetre.

Vàrem voler tornar als orígens de la cursa. Per parelles i amb esquís. Vam suprimir la modalitat de raquetes, i tot i que no vam descartar les inscripcions individuals. Molts es van acollir al nostre oferiment d'aparellar als inscrits. Una sorpresa molt grata per molts, i que van aprofitar per fer nous companys.

Per últim, i no menys important, agrair la col·laboració de tots els voluntaris. Evidentment sense ells no hi ha cursa. El petit grup de l'any passat, amb bon humor i moltes ganes de pensar, van poder atendre a les 120 persones que es van presentar a la cita, entre corredors i acompanyants. Està vist que són uns cracs!, poden amb tot.

L'acte es va acabar com cada any, amb un vermut ofert per Vall de Núria i una botifarrada popular per a tots els assistents. Lliurament de regals pels guanyadors i sorteig de material de muntanya.

CAMINADA POPULAR SOLIDÀRIA

Diumenge, 3 de juny. *«Un nen, un mestre, un llibre i un llapis poden canviar el món. L'educació és l'única solució»*. Aquesta afirmació de Malala Yousefzai descriu perfectament l'esperit de la nostra Caminada Popular Solidària i la manera com creiem que, des dels valors de l'excursionisme, podem aportar el nostre gra de sorra a millorar una mica el món. Enguany es va fer per les rodalies de Viladecavalls. Allà vam seguir camins i corriols ben coneguts però també en vam descobrir alguns d'inèdits. Els recorreguts van ser de 9 i 15 km amb una dificultat baixa i amb desnivells assequibles per a tothom. També hi va haver el recorregut familiar guiat, pensat per als més petits. Els beneficis de la 6a Caminada Popular Solidària van anar a parar a les associacions Oberts al Món i Abarta.

FESTIVITAT DE SANT BERNAT DE MENTHON

Va ser el dia 10 de juny que vam celebrar la festa de Sant Bernat de Menthon, patró dels muntanyencs, amb una missa i processó pel cim de la Mola presidida pel nostre consoci Mossèn Carles-Maria Milà i Farnés. Com ja és tradició també es va fer la benedicció dels estris de muntanya. El dijous següent es va fer una missa a la Parròquia de la Sagrada Família de la nostra ciutat en honor al nostre patró.

CASAL D'ESTIU: AVENTURA'T A LA MUNTANYA

El CET ofereix cada estiu una alternativa a l'oci convencional que pretén transmetre tots els valors muntanyencs a través d'activitats de lleure divertides i molt variades. Durant la trajectòria del casal els aventureros i les aventureres es mullen a la piscina, s'enfilen al rocòdrom, van a la muntanya i es diverteixen amb les gimcanes col·lectives. Tot això, entre d'altres coses, viscut amb una temàtica que descobreixen tan bon punt entren per la porta. L'Aventura't del 2018 començà el dilluns 25 de juny i acabà el divendres 27 de juliol.

CAMPAMENT SOCIAL D'ALTA MUNTANYA

Aquesta 70a edició del Campament Social d'Alta Muntanya del CET es va fer durant els dies 29 de juliol al 12 d'agost a Samoëns, lloc situat al departament de l'Alta Savoia, a la regió francesa d'Alvèrnia-Roine-Alps.

Fotos: Jordi Albareda.

DIADA DE GERMANOR A LA MUNTADA

Del diumenge dia 7 d'octubre ens vàrem reunir prop de 180 amics per celebrar la Diada de Germanor,enguany a la masia la Muntada, a la Vall d'Horta.

Seguint les tradicionals diades del CET, vam donar importància a la participació de les diferents seccions i vocalies a la jornada. Retornant a anys anteriors, on cada secció organitzava un acte matinal propi de la seva branca d'activitats, i finalment ens retrobaríem al migdia, per compartir les anècdotes, acompanyats d'un bon dinar i una bona rauxa.

Paral·lelament, ja que la masia de la Muntada ha recuperat 3,4 ha de vinyes de varietats locals cultivades al Parc Natural, vam fer un tast de vins de la cooperativa.

Activitats destacades de la jornada

La Secció Excursionisme organitzà una caminada circular pels entorns de la vall d'Horta i els Emprius, un recorregut d'allò més atractiu, de dificultat baixa i amb una durada de 3 h aproximadament.

La Secció Investigacions Subterrànies organitzà l'exploració de l'avenc de la Muntada.

Els companys de Ciències Naturals van realitzar un itinerari en el qual repassaren la botànica de la zona. Un racó del parc natural d'allò més viu!

El sector més jove de la SAM organitzà una cursa d'orientació als voltants de la Muntada per trobar i descobrir les fites amagades pels bonics racons de la Vall d'Horta.

Acabades les activitats vam retrobar-nos a l'era de la masia per fer una paella en germanor. En acabar de dinar els monitors del CursetCet varen dinamitzar un joc de preguntes, proves i reptes que va fer gaudir d'allò més a petits i grans, tot acompanyat de música en directe.

Panoràmica de la Vall d'Horta. Foto: Jordi Albareda

L'hora dels Adéus. Foto: Jordi Albareda

CONCURS DE FOTOGRAFIA. ANY 2018

78a EDICIÓ

El dia 19 de novembre de 2018, el jurat qualificador del Concurs de Fotografia del CET, format per Jaume Cabús Cazorla, Xavier Martínez Perona i Jaume Buxadós Estany, acordaren atorgar els següents premis:

Premi Especial Àngel Casanovas a la millor col·lecció de tres fotografies amb unitat temàtica:

Solitud I, II i III. Autor: Xavier Mata.

Premi a la millor fotografia de muntanya:

1r classificat: *Gemelas de la roca.* Autor: Javier Urbón.

2n classificat: *Llegando a concordia.* Autor: Juan José López Azurmendi.

Accèssit: *Textures.* Autor: Javier Camacho.

Premi a la millor fotografia de flora i fauna:

1r classificat: *Naturaleza 2.* Autor: Francisco Espejo.

2n classificat: *Rere la cortina.* Autor: Pepe Badia.

Premi al tema lliure:

1r classificat: *Centellada.* Autor: Juan José López Azumendi.

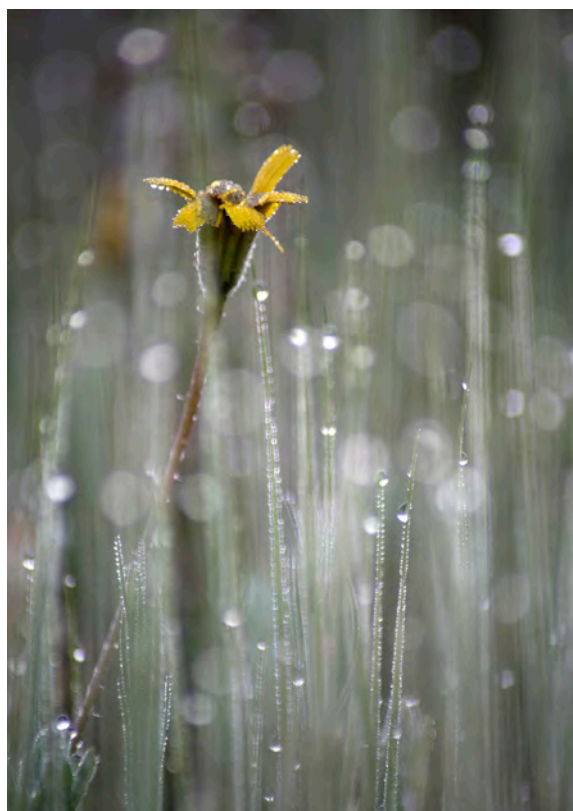
2n classificat: *Agradable soledat.* Autor: Jaume Farrés.

Premi al primer classificat soci del CET:

Nena oferint mangos. Autor: Lola Vilanova.

Centellada. Foto: Juan José Azurmendi.

Agradable solitud. Foto: Jaume Farrés.

Rere la cortina. Foto: Pepe Badia.

Solitud I, II i III. Foto: Xavier Mata.

Llegando a Concordia. Foto: Juan José López Azurmendi.

Naturaleza 2. Foto: Francisco Espejo.

Nena oferint mangos. Foto: Lola Vilanova.

Textures. Foto: Javier Camacho.

Gemelas de la Roca. Foto: Javier Urbón.

TRADICIONAL MISSA DEL GALL A LA MOLA

Presidida per Antoni Baltà, al cenobi benedictí de la Mola es va fer la Missa del Gall. Es repartí un recordatori a tots els assistents -que fou molt nombrós- i acabà la cerimònia amb cançons nadalenques i les típiques restolines. Abans de la Missa, els membres de la SIS davallaren al proper avenc del Club on hi dipositaren el tradicional pessebre.

Baixant el tradicional Naixement a l'avenc del Club.

Missa del Gall 2018.

50a VETLLADA POÈTICA I CONCERT DE SANT ESTEVE

El dia de Sant Esteve la Vetllada poètica, organitzada per l'Associació de poetes Terrassencs, va estar dedicada a Enric Gall i Francesc Palet, llegint-se diversos poemes. L'actuació musical va anar a càrrec de Miquel Pujadó. A la segona part, la coral CET de Cants, va oferir-nos un interessant recull de cançons tradicionals catalanes i també de temes nadalencs.

Miquel Pujadó i el cor CET de Cants.

QUINTO

Les sessions d'aquest popular joc nadalenc, que es ve celebrant al CET d'una manera "oficial" des de fa tres anys, tingueren lloc els dies de Nadal, 30 de desembre, Cap d'Any i Reis, totes elles molt concorregudes.

Quinto 2018. El "lloro" Albert Domper.

EXPOSICIONS A LA SALA D'ACTES DEL CET "ÀNGEL CASANOVAS"

Gener: Jordi Corbella.

Febrer: Xavier Bassols.

Març: Josep Ma Prat.

Abril: Rafel Serres.

Maig: Mike Martínez.

Juny: Col·lectiva secció.

Juliol: EDFON.

Setembre: Patxi González Ciriaco.

Octubre: Carme Torras.

Novembre: Eulogio Pleguezuelos.

Desembre: Concurs de Fotografia.

Centre Excursionista
de Terrassa

centre@ce-terrassa.cat
www.ce-terrassa.cat

